

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Program przedmiotu podstawy przedsiębiorczości „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie”

zgodny z

Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r.
w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego
i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników
Dziennik Ustaw z 10 czerwca 2009 Nr 89 poz. 730

Autorzy programu:

1. Urszula Boguszyńska – Sus
2. Agnieszka Gielata
3. Lucyna Jedynak – Jasińska
4. Danuta Maciejewska – Gondek
5. Ewa Norkowska

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Spis treści:

1	Wstęp	3
2	Charakterystyka programu.....	5
3	Szczegółowe cele kształcenia i wychowania.....	8
4	Treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego.....	11
5	Sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania, z uwzględnieniem możliwości indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w jakich program będzie realizowany.....	14
6	Opis założonych osiągnięć ucznia.....	18
	6.1. Program liceum ogólnokształcącego.....	19
	6.2. Program technikum.....	45
	6.3. Program zasadniczej szkoły zawodowej.....	71
7	Metody sprawdzania osiągnięć ucznia.....	90
8	Formułowanie wymagań i warunki uzyskania poszczególnych stopni.....	92
9	Warunki niezbędne do realizacji programu.....	93

Bibliografia

1. Wstęp

Od 1 września 2002 r. nauczanie Podstaw przedsiębiorczości stało się obowiązkowe w polskich szkołach ponadgimnazjalnych. Tym samym uznano, że „przedsiębiorczość” jest ważną, z punktu widzenia funkcjonowania człowieka we współczesnym świecie, kompetencją.

W 2006 r. Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej wydały dokument „Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie”, w którym zalecają państwom członkowskim rozwijanie kompetencji kluczowych w procesie edukacji swoich obywateli.

Kompetencje kluczowe zdefiniowane zostały jako połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Kompetencje kluczowe to te, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia.

W ramach odniesienia ustanowiono osiem kompetencji kluczowych, w tym kompetencję nazwaną „**inicjatywność i przedsiębiorczość**”.

„ (...) **Inicjatywność i przedsiębiorczość** oznaczają zdolność osoby do wcielania pomysłów w czyn. Obejmują one kreatywność, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także zdolność do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów. (...) Konieczna wiedza związana z tą kompetencją obejmuje zdolność identyfikowania dostępnych możliwości działalności osobistej, zawodowej lub gospodarczej, w tym szerszych zagadnień stanowiących kontekst pracy i życia ludzi, takich jak ogólne rozumienie zasad działania gospodarki, a także szanse i wyzwania stojące przed pracodawcami i organizacjami. (...). Umiejętności odnoszą się do proaktywnego zarządzania projektami (co obejmuje np. planowanie, organizowanie, zarządzanie, kierowanie i zlecanie zadań, analizowanie, komunikowanie, sporządzanie raportów, ocenę i sprawozdawczość), skutecznej reprezentacji i negocjacji oraz zdolności zarówno pracy indywidualnej,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

jak i współpracy w zespołach. Niezbędna jest umiejętność oceny i identyfikacji własnych mocnych i słabych stron, a także oceny ryzyka i podejmowania go w uzasadnionych przypadkach.

Postawa przedsiębiorcza charakteryzuje się inicjatywnością, aktywnością, niezależnością i innowacyjnością zarówno w życiu osobistym i społecznym, jak i w pracy. Obejmuje również motywację i determinację w kierunku realizowania celów, czy to osobistych, czy wspólnych, zarówno prywatnych jak i w pracy.”¹

¹ ZALECENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE); Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 30.12.2006 L 394/10

2. Charakterystyka programu

Program „**Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie**” został opracowany zgodnie z podstawą programową przedmiotu „Podstawy przedsiębiorczości (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół; Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17) i obejmuje wszystkie cele i treści tej podstawy. Równocześnie wyczerpuje kryteria kompetencji kluczowej „inicjatywność i przedsiębiorczość”. W Programie zamieszczono również treści ponadprogramowe, które ułatwią kształtowanie u uczniów zachowań przedsiębiorczych.

Program dostosowany jest do realizacji w trzech typach szkół: liceum ogólnokształcącym, technikum i zasadniczej szkole zawodowej.

Zakres merytoryczny, jak również metody prowadzenia zajęć zaproponowane w Programie są silnie zorientowane nie na przekazywanie wiedzy, ale na kształtowanie postaw i naukę umiejętności praktycznych. Autorzy Programu koncentrują się na pracy własnej uczniów i działaniach praktycznych. Duży nacisk kładą na praktyczne wykorzystanie wiedzy w sytuacji napotkania konkretnego problemu. Umożliwia to:

- kształtowanie u uczniów postaw i cech, takich jak: kreatywność, właściwa samoocena, otwartość, asertywność, samodoskonalenie,
- rozwijanie tzw. „twardych umiejętności” (hard skills), w tym m.in. organizacji pracy własnej oraz zdobywania, gromadzenia i porządkowania danych i informacji,
- rozwijanie tzw. „miękkich umiejętności” (soft skills), jak np. umiejętności komunikacji, pracy w zespole, budowania zespołu, wywierania wpływu społecznego, itp.

Nauczyciel wraz z programem otrzyma podręcznik ze scenariuszami zajęć, szczegółowy opis: ćwiczeń, trzech symulacji i dziesięciu projektów edukacyjnych. Dla ucznia przygotowano e-podręcznik.

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Program składa się z następujących części:

- Liceum Ogólnokształcące i Technikum:
 1. Sylwetka przedsiębiorcy
 2. Przedsiębiorca w gospodarce rynkowej
 3. Pieniądz i bankowość
 4. Mechanizm funkcjonowania Giełdy Papierów Wartościowych
 5. Rynek pracy
 6. Państwo i gospodarka
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa:
 1. Sylwetka przedsiębiorcy
 2. Przedsiębiorca w gospodarce rynkowej
 3. Rynek pracy
 4. Państwo i gospodarka finansowa

Przy pisaniu programu uwzględniono:

- wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród nauczycieli przedmiotu „Podstawy przedsiębiorczości”, rodziców, uczniów szkół ponadgimnazjalnych, studentów i przedsiębiorców w październiku i listopadzie 2010 r. na terenie woj. dolnośląskiego, dotyczących diagnozy potrzeb w zakresie podstawy programowej oraz wykorzystywanych na lekcjach z tego przedmiotu metod dydaktycznych i środków dydaktycznych oraz działań dodatkowych,
- informacje zawarte w raporcie „Ocena wad i braków obecnego programu nauczania Podstaw przedsiębiorczości” autorstwa: dr Janusza Marka Lichtarskiego, dr hab. Ewy Stańczyk - Hugiet, dr Marka Wąsowicza, Wrocław 2010,

6

„Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie. Innowacyjny program nauczania przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

pwn.pl

WU
UNIWERSYTET
WROCŁAWSKI
WIEDZA
DROGA
ROZWOJU

UE
Uniwersytet Ekonomiczny
we Wrocławiu

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- informacje zawarte w raporcie „Ocena porównawcza w zakresie metod nauczania przedsiębiorczości i ich skuteczności”, Wrocław 2010.

7

„Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie. Innowacyjny program nauczania przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
biuro@bycprzedsiebiorczym.pl www.bycprzedsiebiorczym.pl tel. (061) 873 63 65 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

3. Szczegółowe cele kształcenia i wychowania

Głównym założeniem programu „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie” jest kształtowanie umiejętności kreatywnego myślenia, przedsiębiorczego działania uczniów, a także wspomaganie ich wszechstronnego rozwoju.

Cele ogólne wynikające z podstawy programowej Podstaw przedsiębiorczości:

I. Komunikacja i podejmowanie decyzji.

Uczeń wykorzystuje formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej; podejmuje decyzje i ocenia ich skutki, zarówno pozytywne, jak i negatywne.

II. Gospodarka i przedsiębiorstwo.

Uczeń wyjaśnia zasady funkcjonowania przedsiębiorstwa i sporządza prosty biznesplan; charakteryzuje mechanizmy funkcjonowania gospodarki i instytucji rynkowych oraz rolę państwa w gospodarce; analizuje aktualne zmiany i tendencje w gospodarce świata i Polski; rozróżnia i porównuje formy inwestowania i wynikające z nich ryzyko.

III. Planowanie i kariera zawodowa.

Uczeń opisuje mocne strony swojej osobowości; analizuje dostępność rynku pracy w odniesieniu do własnych kompetencji i planów zawodowych.

IV. Zasady etyczne.

Uczeń wyjaśnia zasady etyczne w biznesie i w relacjach pracownik-pracodawca, potrafi ocenić zachowania pod względem etycznym.

Zgodnie z podstawą programową kształcenie ogólne w polskiej szkole tworzy programowo spójną całość i stanowi fundament wykształcenia, umożliwiającą zdobycie zróżnicowanych kwalifikacji zawodowych, a następnie ich późniejsze doskonalenie lub modyfikowanie, otwierając proces kształcenia się przez całe życie.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Celem kształcenia ogólnego jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk,
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów,
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Ponadto celem edukacji w technikum i zasadniczej szkole zawodowej jest przygotowanie uczniów do uzyskania kwalifikacji zawodowych.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w szkole, w tym w trakcie nauczania „Podstaw przedsiębiorczości” należą:

- 1) umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania różnego rodzaju tekstów, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa;
- 2) umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym;
- 3) umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych;
- 4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno - komunikacyjnymi;
- 6) umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji;
- 7) umiejętność rozpoznawania i realizowania własnych potrzeb edukacyjnych,
- 8) umiejętność pracy zespołowej.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Równoległe do kształtowania umiejętności będą kształtowane u uczniów cechy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, odpowiedzialność, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, kultura osobista.

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

4. Treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego

Uwzględniając przedstawione cele edukacyjne proponuje się następujące treści nauczania:

Tematyka zajęć – LO, Technikum:

I. Sylwetka przedsiębiorcy

- 1) Czynniki determinujące przedsiębiorczość
- 2) Postawy przedsiębiorcze
- 3) Planowanie własnych działań i inwestowania w siebie
- 4) Komunikacja interpersonalna
- 5) Podejmowanie decyzji
- 6) Negocjacje (sztuka ustępstw)

II. Przedsiębiorca w gospodarce rynkowej

- 1) Droga do gospodarki rynkowej
- 2) Proces gospodarowania
- 3) Równowaga rynkowa
- 4) Cykliczny rozwój gospodarki rynkowej
- 5) Uczestnicy rynku i edukacja konsumencka
- 6) Formy prawno – organizacyjne przedsiębiorstwa
- 7) Cele działania przedsiębiorstwa
- 8) Otoczenie przedsiębiorstwa
- 9) Ubezpieczenia i podatki
- 10) Znaczenie Public Relations we współczesnym biznesie
- 11) Własna działalność gospodarcza – biznesplan i projekt przedsiębiorstwa
- 12) Procedury i tryb postępowania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa

11

„Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie. Innowacyjny program nauczania przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

13) Etyka w biznesie

III. Pieniądz i bankowość

- 1) Pieniądz w gospodarce
- 2) System bankowy w Polsce
- 3) Kredyty i lokaty bankowe

IV. Mechanizm funkcjonowania Giełdy Papierów Wartościowych

- 1) Funkcjonowanie Giełdy Papierów Wartościowych
- 2) Transakcje giełdowe

V. Rynek pracy

- 1) Uczestnicy rynku pracy
- 2) Bezrobocie
- 3) Mobilność na rynku pracy
- 4) Podstawy prawne i formy zatrudnienia
- 5) Systemy płac. Wynagrodzenie za pracę

VI. Państwo i gospodarka

- 1) Rola państwa w gospodarce rynkowej
- 2) Budżet państwa
- 3) Polityka pieniężna
- 4) Współpraca międzynarodowa

VII. Godziny do dyspozycji nauczyciela

Tematyka zajęć - ZSZ:

I. Sylwetka przedsiębiorcy

- 1) Postawy przedsiębiorcze
- 2) Planowanie własnych działań i inwestowania w siebie
- 3) Komunikacja interpersonalna
- 4) Negocjacje. Podejmowanie decyzji

12

„Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie. Innowacyjny program nauczania przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych”

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

II. Przedsiębiorca w gospodarce rynkowej

- 1) Gospodarka rynkowa i inne systemy gospodarcze
- 2) Równowaga rynkowa
- 3) Uczestnicy rynku i edukacja konsumencka
- 4) Formy prawno – organizacyjne przedsiębiorstwa
- 5) Otoczenie przedsiębiorstwa
- 6) Własna działalność gospodarcza – biznesplan i projekt przedsiębiorstwa
- 7) Ubezpieczenia i podatki
- 8) Procedury i tryb postępowania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa
- 9) Etyka w biznesie

III. Rynek pracy

- 1) Praca w gospodarce rynkowej
- 2) Bezrobocie
- 3) Mobilność na rynku pracy
- 4) Zatrudnienie pracowników. Podstawy prawne zatrudnienia
- 5) Systemy płac. Wynagrodzenie za pracę

IV. Państwo i gospodarka finansowa

- 1) Pieniądz w gospodarce
- 2) System bankowy w Polsce
- 3) Kredyty i lokaty bankowe
- 4) Giełda Papierów Wartościowych
- 5) Rola państwa w gospodarce rynkowej

V. Godziny do dyspozycji nauczyciela

5. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania, z uwzględnieniem możliwości indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w jakich program będzie realizowany

Cele kształcenia w programie „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie” są nastawione na kształtowanie umiejętności i postaw, dlatego też zaleca się stosowanie metod aktywizujących. Autorzy wskazują te metody, które najlepiej sprawdzą się w nauce przez działanie.

Przedstawione cele dydaktyczne realizowane będą poprzez omawianie kolejnych zagadnień programu, ze szczególnym naciskiem na:

- podejmowanie przez uczniów samodzielnych działań i wykazywanie inicjatywy,
- pobudzanie ich do samodzielnego myślenia i twórczego rozwiązywania problemów,
- ukazywanie konkretnych problemów i sposobów ich rozwiązania,
- przewidywanie sytuacji i planowanie przyszłych działań.

Sposoby realizacji celów znajdują bezpośrednie odzwierciedlenie w proponowanych metodach nauczania, zorientowanych na aktywizację uczniów i działania praktyczne.

W procesie kształcenia należy stosować głównie następujące metody:

Gry dydaktyczne – polegają na aktywizacji uczestników i uwolnieniu ich potencjału intelektualnego w celu wykonania ściśle określonego zadania i przy zachowaniu przyjętych zasad działania. Poprzez swoją formę i specyficzne reguły związane z rywalizacją powodują naturalne zainteresowanie uczniów. Uczniowie przeżywają gry emocjonalnie, nie zauważają, że rozwiązując zwykłe zadania utrwalają wiedzę oraz umiejętności. W grach ważne są zarówno działania, jak i osiągnięty wynik.

Prezentacja – metoda polega na indywidualnym lub zespołowym zbieraniu informacji i zgłębianiu wybranego problemu, a następnie na przygotowaniu i prezentowaniu określonych treści wybranej grupie uczestników. Rozwija zdolności autoprezentacji i pozwala pokonywać wewnętrzne bariery związane z wystąpieniami publicznymi.

Studium przypadku – jest to metoda interpretacji określonych zdarzeń rzeczywistych, bądź opracowanych na użytek analizowanego problemu. Polega na rozpatrzeniu i wyjaśnieniu określonego przypadku. Rozwija myślenie analityczne i zdolności twórczego rozwiązywania problemów.

Symulacja – polega na uruchamianiu działań w warunkach jak najbardziej zbliżonych do rzeczywistości, co oznacza, że opis sytuacji i model powinny być jak najwierniejszym odzwierciedleniem omawianego zjawiska. To odróżnia symulację od gry dydaktycznej. Możliwość działania w warunkach symulowanych i uczenia się na własnych błędach jest niezwykle ważną innowacją w nauczaniu przedsiębiorczości.

Symulacje stanowią istotną część prezentowanego Programu. Zakłada on realizację trzech kompleksowych symulacji obowiązkowych dla każdego ucznia, Wszystkie udostępnione będą na portalu wiedzy, dzięki czemu możliwe będzie wykorzystanie mechanizmu rywalizacji pomiędzy zaangażowanymi grupami lub pojedynczymi uczniami. Pierwsza symulacja dotyczy prowadzenia przedsiębiorstwa na konkurencyjnym rynku, druga - koncentruje się na rynku finansowym i dotyczy inwestowania środków. Trzecia symulacja dotyczy szeroko rozumianego obszaru rynku pracy.

W trakcie symulacji uczniowie będą podejmować decyzje w kilku turach i na podstawie sprzężenia zwrotnego po każdej z rund będą w stanie je modyfikować i doskonalić, zdobywając tym samym wiedzę i rozwijając praktyczne umiejętności. Opracowane symulacje umożliwią nie tylko zdobywanie wiedzy, podnoszenie świadomości ekonomicznej i rozwijanie umiejętności, ale również sprawdzanie i utrwalanie wiedzy i umiejętności rozwijanych przy wykorzystaniu innych metod. Mają zatem względem pozostałych metod charakter komplementarny.

Ćwiczenia – kształtują sprawność posługiwania się określonymi technikami, są bardzo przydatne w nauczaniu podstaw przedsiębiorczości. Powinny być realizowane za pomocą odpowiednich programów komputerowych oraz Internetu.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Praca z książką/tekstem – jeden z najważniejszych sposobów zarówno poznawania, jak i utrwalania nowych wiadomości. Oznacza samodzielne przyswajanie przez uczniów wiedzy zawartej w podręczniku szkolnym, książce pomocniczej (np. encyklopedia, słownik), bądź czasopiśmie. Wdraża uczniów do opanowania metod samokształcenia, z których korzystać będą w szkole i poza nią.

Dyskusja – polega na aktywizacji uczestników poprzez zadawanie pytań, umożliwienie zadawania pytań, zorganizowanej wymiany poglądów w ramach określonego obszaru tematycznego. Metoda ta może być stosowana przy rozwiązywaniu problemów niejednoznacznych i wielowątkowych, gdzie efekt zależy od sumy odmiennych doświadczeń i różnych punktów widzenia.

Projekty edukacyjne, inaczej cykl zaplanowanych działań. Projekty realizowane są w dłuższym okresie (np. semestr, rok) przez grupę uczniów lub indywidualnie. Głównie nastawione są na rozwijanie samodzielności, rozwijanie twórczego myślenia, wzmacnianie motywacji poznawczej, integrowanie wiedzy szkolnej i pozaszkolnej. Skierowane do grupy aktywnych uczniów, jako dodatkowa aktywność. Projekt edukacyjny stawia na wspólne działanie nauczycieli i uczniów. Jest to zespołowe, planowe działanie uczniów, mające na celu rozwiązanie konkretnego problemu. Sprzyja osiągnięciu wysokich efektów uczenia się, rozwija samodzielność w podejmowaniu decyzji, zwiększa motywację uczniów, a także uczy dobrej organizacji pracy.

W programie zaproponowano dziesięć projektów edukacyjnych:

- 1. Badania marketingowe – wprowadzamy zdrową żywność do sklepiku.**
- 2. Kampania reklamowa – organizujemy dyskotekę tematyczną.**
- 3. Wynegocjuj swój sukces.**
- 4. Firma dobry obywatel (wolontariat pracowniczy).**
- 5. Fascynujące przedsięwzięcia.**
- 6. W kierunku tolerancji i wielokulturowości.**
- 7. Poznaj konkurentów swojego biznesu.**

16

„Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie. Innowacyjny program nauczania przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych”

8. Inwestuj z głową, czyli co nieco o tajemnicach Giełdy Papierów Wartościowych.

9. Przedsiębiorca w naszym sąsiedztwie.

10. Fundusze unijne dla przedsiębiorców.

Uczeń obowiązkowo uczestniczy w jednym projekcie.

Zaproponowane metody aktywizujące pozwolą nie tylko w uczniu rozbudzić zainteresowanie przedmiotem czy sprawdzić jego wiedzę, ale doskonalić umiejętności przydatne zarówno na lekcjach, jak i w codziennym życiu.

W zależności od możliwości uczniów oraz warunków, nauczanie przedsiębiorczości z wykorzystaniem innowacyjnego programu „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie” może być zindywidualizowane niejako na dwóch płaszczyznach:

- programowej – poprzez wybór przez nauczyciela odpowiedniego zakresu (szerokości) i stopnia szczegółowości (głębokości) omawianych zagadnień, co pozwoli na realizację poszczególnych punktów programu według różnego stopnia trudności (zagadnienia podstawowe, rozszerzające i dopełniające),
- metodycznej – poprzez wybór przez nauczyciela odpowiednich ćwiczeń, przypadków i gier dydaktycznych spośród szerokiego zestawu metod aktywizujących dołączonego do każdego scenariusza lekcji, a także poprzez wybór jednego z trzech poziomów trudności wykorzystywanych symulacji (łatwy, średni, zaawansowany).

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6. Opis założonych osiągnięć ucznia

Program nauczania „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie” szczegółowo określa treści i cele kształcenia dla trzech typów szkół: liceum ogólnokształcącego, technikum i zasadniczej szkoły zawodowej. Podane cele kształcenia mają charakter umiejętności, postaw oraz wiedzy – czyli są oczekiwanymi osiągnięciami. Cele kształcenia opisane według poziomów obejmują wymagania podstawowe, rozszerzające i dopełniające.

Osiągnięcie założonych celów ułatwią:

- komputery z odpowiednim oprogramowaniem i dostępem do Internetu,
- książki i czasopisma o treści gospodarczej,
- roczniki statystyczne.

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6.1 Program LO

Temat	Treści kształcenia	Wymaganie	Postawy i umiejętności. Uczeń:	Wiedza Uczeń:
I. Sylwetka przedsiębiorcy				
1) Czynniki determinujące przedsiębiorczość	Wieloznaczność określenia „przedsiębiorczość”. Potrzeby i ich zaspokajanie., Rodzaje i hierarchia potrzeb. Osobowość i jej cechy. Mocne i słabe strony własnej osobowości.	podstawowe	- rozpoznaje różne typy osobowości, - rozpoznaje słabe i mocne strony swojej osobowości,	- posługuje się pojęciami: przedsiębiorczość, potrzeba, hierarchia potrzeb, osobowość, - potrafi scharakteryzować hierarchię potrzeb,
		rozszerzające	- wskazuje przydatność różnych typów osobowości do pełnienia ról społecznych,	- potrafi uzasadnić konieczność zaspokajania potrzeb,
		dopełniające	- ocenia własne predyspozycje do pełnienia różnych ról społecznych,	
2) Postawy przedsiębiorcze	Postawa asertywna, kreatywność, zaradność, odpowiedzialność, upór w dążeniu do celu, zdolność do podejmowania decyzji i ryzyka, cechy przywódcy, odporność na stres.	podstawowe	- podaje przykłady zachowań przedsiębiorczych, - potrafi podać przykłady zachowań asertywnych, - posiada motywację do działania i upór w pokonywaniu trudności,	- posługuje się pojęciami: asertywność, kreatywność, stres, odpowiedzialność, ryzyko, - wskazuje cechy charakteryzujące postawy przedsiębiorcze,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- analizuje i wybiera te cechy swojej osobowości, które mogą sprzyjać postawie przedsiębiorczej, - wie, że jest odpowiedzialny za efekty swoich działań,	
		dopełniające	- jest kreatywny, proponuje innowacyjne, nietypowe metody rozpoznawania i rozwiązywania problemów, - odróżnia zachowania asertywne od uległych i agresywnych (symulacja zachowań),	
3) Planowanie własnego rozwoju i inwestowania w siebie	Analiza przebiegu kariery zawodowej osób, które zgodnie z zasadami etyki odniosły sukces. Wyznaczanie celów, planowanie własnego rozwoju, realizacja wyznaczonych celów.	podstawowe	- umie analizować przebieg kariery zawodowej na wybranych przykładach, - planuje własną drogę zawodową,	- posługuje się pojęciami: plan działania, kariera zawodowa, - zna zasady wyznaczania celów (SMART),
		rozszerzające	- potrafi ocenić korzyści wynikające z planowania własnego rozwoju,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające	- umie dostrzec efektywność inwestowania we własny rozwój w kategoriach zmniejszenia ryzyka na rynku pracy w przyszłości,	
4) Komunikacja interpersonalna	Rola komunikacji, komunikacja werbalna i niewerbalna, warunki prawidłowej komunikacji, autoprezentacja, przygotowanie się do autoprezentacji, znaczenie mowy ciała w autoprezentacji.	podstawowe	- potrafi interpretować na podanych przykładach komunikaty werbalne i niewerbalne, - potrafi przygotować się i dokonać autoprezentacji, - potrafi skutecznie komunikować się,	- posługuje się pojęciami: komunikacja werbalna, komunikacja niewerbalna, autoprezentacja, mowa ciała. - wymienia czynniki wpływające na efektywną komunikację,
		rozszerzające	- umie dokonać interpretacji „mowy ciała” ,	- potrafi wskazać czynniki zakłócające przebieg komunikacji, - potrafi wskazać błędy popełniane podczas autoprezentacji,
		dopełniające	- potrafi pokazać (symulacja) wpływ autoprezentacji na zachowania innych ludzi,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5) Podejmowanie decyzji	Proces podejmowania decyzji, rodzaje decyzji i sposoby ich podejmowania. Informacja w procesie decyzyjnym.	podstawowe	- rozróżnia informację użyteczną od nieużytecznej w kontekście konkretnego problemu,	- posługuje się pojęciami: proces decyzyjny, decydent, decyzja, informacja, - omawia proces podejmowania decyzji,
		rozszerzające	- wskazuje wady i zalety decyzji indywidualnych i grupowych,	- wymienia bariery racjonalności decyzji,
		dopełniające	- umie przygotować różne warianty rozwiązań w procesie decyzyjnym i wybrać najkorzystniejszy (symulacja), - rozróżnia decyzje racjonalne od nieracjonalnych,	
6) Negocjacje (sztuka ustępstw)	Techniki negocjacji, umiejętności i cechy przydatne podczas negocjacji, sposoby przeprowadzania negocjacji, fazy negocjacji, ocena własnych predyspozycji do prowadzenia negocjacji, cechy dobrego negocjatora, sztuka ustępstw w procesie negocjacji.	podstawowe	- potrafi prezentować własne zdanie i skutecznie je obronić,	- posługuje się pojęciami: negocjacje, negocjator, techniki negocjacji, - potrafi wymienić fazy negocjacji,
		rozszerzające	- wybiera i stosuje odpowiednią technikę negocjacji, - stosuje wybrane techniki wywierania wpływu na ludzi w procesie negocjacji,	- zna zasady ustępstw w procesie negocjacji,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające	- potrafi przeprowadzić negocjacje w warunkach symulowanych, - stosuje zasady ustępstw w negocjacjach,	
II. Przedsiębiorca w gospodarce rynkowej				
1) Droga do gospodarki rynkowej	Charakterystyka i cechy gospodarki centralnie sterowanej, gospodarki rynkowej, reforma systemu bankowego i ubezpieczeniowego, przekształcenia własnościowe, restrukturyzacja gospodarki, wzrost konkurencyjności.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: gospodarka centralnie sterowana, gospodarka rynkowa, przekształcenia własnościowe, restrukturyzacja, - zna główne przemiany gospodarcze w Polsce po 1989 roku, - potrafi wskazać zmiany w systemie bankowym i ubezpieczeniowym, - zna cechy gospodarki rynkowej,
		rozszerzające	- porównuje gospodarkę centralnie sterowaną z gospodarką rynkową,	
		dopełniające	- ocenia zmiany, jakie zaszły w wybranym sektorze gospodarki (np. sektor ubezpieczeń),	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

2) Proces gospodarowania	Społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania, procesy ekonomiczne w życiu codziennym, czynniki wytwórcze, rachunek ekonomiczny, zasada racjonalnego gospodarowania.	podstawowe	- dostrzega i rozróżnia zjawiska ekonomiczne w życiu codziennym,	- posługuje się pojęciami: proces gospodarowania, produkcja, handel, usługi, czynniki wytwórcze, rachunek ekonomiczny, racjonalne gospodarowanie, - zna cele gospodarowania, - wymienia rodzaje czynników wytwórczych,
		rozszerzające	- potrafi sformułować społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania odwołując się do przykładów z wybranych dziedzin, - umie określić rolę czynników wytwórczych w procesie gospodarowania,	- zna zasady racjonalnego gospodarowania,
		dopełniające	- umie powiązać zjawiska rzadkości zasobów z alokacją zasobów i zasadą racjonalnego gospodarowania, - stosuje rachunek ekonomiczny w procesie gospodarowania,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

3) Równowaga rynkowa	Rodzaje rynków, funkcje i cechy rynków. Podmioty gospodarki rynkowej. Równowaga rynkowa. Czynniki pozacenowe wpływające na popyt i podaż. Wyznaczanie punktu równowagi rynkowej. Inflacja.	podstawowe	- potrafi identyfikować uczestników rynku, - klasyfikuje rynki wg różnych kryteriów, - wyznacza punkt równowagi rynkowej,	- posługuje się pojęciami: rynek, podmioty gospodarki rynkowej, popyt, podaż, cena, cena równowagi rynkowej, inflacja, - potrafi wymienić funkcje rynków, - potrafi wyjaśnić prawo popytu i podaży, - zna rodzaje inflacji,
		rozszerzające	- identyfikuje związki pomiędzy popytem, podażą i ceną,	- wymienia przyczyny i skutki inflacji,
		dopełniające	- podaje przykłady pozacenowych czynników wpływających na podaż i popyt,	- umie omówić rolę rynku w gospodarce,
4) Cykliczny rozwój gospodarki rynkowej	Zjawiska recesji i koniunktury gospodarczej.	podstawowe	- potrafi wymienić fazy cyklicznego rozwoju gospodarki rynkowej,	- posługuje się pojęciami: rozwój gospodarczy, koniunktura, recesja,
		rozszerzające		- charakteryzuje poszczególne fazy cyklu koniunkturalnego,
		dopełniające		- omawia procesy towarzyszące wahaniom koniunkturalnym,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5) Uczestnicy rynku i edukacja konsumentka	Podstawowe podmioty w gospodarce. Akty prawne regulujące prawa konsumenta, rodzaje umów konsumenckich. Zakupy dokonywane przez dzieci. Składanie reklamacji.	podstawowe	- nabył umiejętność wyszukiwania przepisów dotyczących praw konsumenta w Polsce i w Unii Europejskiej, - zna prawa i ma świadomość bycia konsumentem, - nabył umiejętność i widzi zasadność składania reklamacji,	- posługuje się pojęciami: konsument, sprzedawca, producent, umowa konsumencka, reklamacja, gwarancja, odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu niezgodności towaru z umową, - zna podstawowe podmioty funkcjonujące w gospodarce, - zna rodzaje umów konsumenckich, - wie, które instytucje chronią konsumenta,
		rozszerzające	- odróżnia informacje zawarte w reklamach od elementów perswazyjnych; - wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na decyzje konsumentów,	
		dopełniające	- zna wynikające z przepisów prawa różnice w zakresie ochrony praw konsumenckich objętych umową sprzedaży i gwarancją	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6) Formy prawno – organizacyjne przedsiębiorstwa	Akty prawne regulujące zasady funkcjonowania przedsiębiorstw. Formy organizacyjno – prawne przedsiębiorstw - ich zalety i wady.	podstawowe	- nabył umiejętność wyszukiwania przepisów dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce	- posługuje się pojęciami: przedsiębiorstwo, przedsiębiorca, osoba fizyczna, osoba prawna, spółka, działalność gospodarcza, osobowość prawna, - zna formy prawno - organizacyjne przedsiębiorstw,
		rozszerzające	- potrafi odróżnić znaczenie formalne i zwyczajowe pojęcia „firma”, - potrafi porównać cechy poszczególnych form prawno-organizacyjnych przedsiębiorstw,	- zna czynniki wpływające na wybór formy prawno-organizacyjnej przedsiębiorstwa,
		dopełniające	- dokonuje oceny przydatności poszczególnych form organizacyjno – prawnych przedsiębiorstw do przyjętych założeń,	
7) Cele działania przedsiębiorstwa	Osiąganie zysku, stały rozwój przedsiębiorstwa, innowacyjność, utrzymanie pozycji na rynku. Sposoby realizacji celów działania przedsiębiorstwa.	podstawowe	- potrafi wymienić rodzaje działań umożliwiających rozwój przedsiębiorstwa,	- posługuje się pojęciami: zysk, rozwój przedsiębiorstwa, innowacja, inwestycje, - wie, że zysk jest podstawowym celem działalności gospodarczej,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- potrafi uzasadnić celowość inwestowania zysku w rozwój przedsiębiorstwa,	
		dopełniające	- na wybranym przykładzie wykazuje słuszność działań podjętych dla realizacji wyznaczonych celów,	
8) Otoczenie przedsiębiorstwa	Mikrootoczenie i makrootoczenie przedsiębiorstwa, konkurencja na rynku, atrakcyjność sektora, nisza rynkowa.	podstawowe		- rozumie pojęcia: mikro- i makrootoczenie przedsiębiorstwa, otoczenie konkurencyjne, sektor, nisza rynkowa, - potrafi wymienić i opisać uczestników otoczenia konkurencyjnego,
		rozszerzające		- potrafi określić znaczenie konkurencji i siłę jej oddziaływania na przedsiębiorstwo,
		dopełniające	- umie wskazać niszę rynkową na rynku lokalnym,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9)Ubezpieczenia i podatki	Rodzaje ubezpieczeń: społeczne, zdrowotne, gospodarcze. System emerytalny. Instytucje ubezpieczeniowe. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny. Klasyfikacja podatków. Podatki bezpośrednie, pośrednie. Elementy techniki podatkowej.	podstawowe		<ul style="list-style-type: none"> - zna pojęcia: ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, gospodarcze, podatek, składka, opłata, podmiot opodatkowania, przedmiot opodatkowania, podstawa opodatkowania, stawka podatkowa, skala podatkowa, - zna zasady funkcjonowania systemu emerytalnego w Polsce, - potrafi wymienić instytucje ubezpieczeniowe, - zna rodzaje podatków bezpośrednich i pośrednich, - zna instytucje odpowiedzialne za rozliczanie zobowiązań podatkowych,
---------------------------	---	------------	--	--

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje i potrafi wybrać najkorzystniejszą ofertę w ramach OFE, - umie uzasadnić celowość opłacania składek w zakresie ubezpieczeń majątkowych i osobowych, - potrafi wyszukać informacje dotyczące obowiązującej skali podatkowej podatku dochodowego i stawek podatku VAT, 	<ul style="list-style-type: none"> - zna zasady funkcjonowania II i III filaru ubezpieczeń emerytalnych, - zna zadania Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, - rozumie sens obowiązkowego płacenia podatków,
		dopełniające	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wyjaśnić sens inwestowania środków na indywidualne zabezpieczenie emerytalne, - wskazuje korzyści i słabości wynikające z ubezpieczenia się w III filarze emerytalnym, - potrafi wyliczyć podatek dochodowy od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i osób prawnych, - dobiera odpowiednią deklarację podatkową i rozlicza się z obowiązku podatkowego, 	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

10) Znaczenie Public Relations we współczesnym biznesie	Wizerunek firmy. Planowanie działań w zakresie kształtowania PR w przedsiębiorstwie.	podstawowe		- posługuje się pojęciem „wizerunek firmy”, - potrafi wymienić rodzaje reklamy przydatne do kształtowania wizerunku firmy,
		rozszerzające	- podaje przykłady innych niż reklama działań na rzecz Public Relations,	
		dopełniające	- potrafi ocenić podjęte działania na rzecz PR na przykładzie konkretnych przedsiębiorstw,	
11) Własna działalność gospodarcza – biznesplan i projekt przedsiębiorstwa	Opis pomysłu na biznes, analiza SWOT planowanego przedsięwzięcia i weryfikacja pomysłu. Wstępna ocena ryzyka. Opracowanie biznesplanu. Źródła finansowania własnej działalności.	podstawowe	- potrafi opisać pomysł na własny biznes, - dokonuje analizy SWOT własnego przedsięwzięcia, - opracowuje biznesplan dla wybranego pomysłu, - potrafi identyfikować źródła finansowania działalności,	- posługuje się pojęciami: analiza SWOT, biznes plan, - zna zasady sporządzania biznesplanu,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- potrafi dokonać wyboru formy organizacyjno – prawnej prowadzenia działalności adekwatnej do własnego przedsięwzięcia, - potrafi wstępnie ocenić ryzyko planowanego przedsięwzięcia,	- umie opisać składniki majątku przedsiębiorstwa niezbędne do rozpoczęcia planowanej działalności,
		dopełniające	- uzasadnia potrzebę korzystania z obcych źródeł finansowania, - potrafi uzasadnić konieczność opracowania profesjonalnego biznesplanu,	
12) Procedury i tryb postępowania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa	Podstawy prawne prowadzenia działalności gospodarczej, procedura rejestracji działalności, zezwolenie, koncesja, wybór formy opodatkowania podatkiem dochodowym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.	podstawowe	- potrafi zarejestrować firmę w wariantcie najprostszym, jako jednoosobowy przedsiębiorca, - nabył umiejętność wyszukiwania przepisów prawa w zakresie prowadzenia własnej działalności gospodarczej i ich interpretacji,	- posługuje się pojęciami: mikro-, mały- i średni przedsiębiorca, koncesja, zezwolenie, - wyjaśnić co znaczą i do czego służą: skróty NIP, REGON,
		rozszerzające	- potrafi wypełnić niezbędne dokumenty potrzebne do rejestracji i prowadzenia działalności gospodarczej,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające	- dokonuje wyboru najkorzystniejszej formy opodatkowania planowanej działalności,	- wie, jakie są formy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych,
13) Etyka w biznesie	Zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie. Lobbing . Korupcja w biznesie.	podstawowe	- rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne, - potrafi opracować listę działań rozumianych jako nieetyczne w życiu codziennym,	- posługuje się pojęciami: etyka, etyka zawodowa, norma społeczna, norma prawna, lobby, korupcja,
		rozszerzające	- podaje przykłady etycznych zachowań przedsiębiorcy wobec innych podmiotów,	- potrafi wskazać przejawy nieetycznej walki konkurencyjnej,
		dopełniające	- potrafi określić granice stosowania lobbingu w biznesie i korupcyjne niebezpieczeństwa z tym związane,	
III. Pieniądz i bankowość				
1) Pieniądz w gospodarce	Funkcje i formy pieniądza, wartość pieniądza, obieg pieniądza w gospodarce rynkowej.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: pieniądz, wartość pieniądza, siła nabywcza, - potrafi wymienić funkcje pieniądza, - zna formy pieniądza,
		rozszerzające	- rozróżnia rodzaje kart płatniczych,	- zna obieg pieniądza w gospodarce,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające		- wymienia podstawowe zabezpieczenia polskich banknotów,
2) System bankowy w Polsce	Bank Centralny, banki komercyjne. Pozabankowe instytucje finansowe. Fundusze inwestycyjne.	podstawowe	- podaje przykłady pozabankowych instytucji finansowych,	- posługuje się określeniami : Bank Centralny, Rada Polityki Pieniężnej, banki komercyjne, fundusze inwestycyjne, - wymienia podstawowe zadania Banku Centralnego, - zna zadania banków komercyjnych,
		rozszerzające	- umie otworzyć rachunek bankowy, - wskazuje różne możliwości inwestowania w fundusze,	- zna rodzaje rachunków bankowych,
		dopełniające	- umie korzystać z kart kredytowych, - analizuje przesłanki decyzji co do wyboru funduszu inwestycyjnego w dłuższej perspektywie czasowej,	
3) Kredyty i lokaty bankowe	Rodzaje kredytów. Zabezpieczenie kredytów. Gromadzenie środków na lokatach bankowych.	podstawowe	- odróżnia pożyczkę od kredytu,	- zna pojęcia: kredyt, pożyczka, lokata, zastaw hipoteczny, - zna rodzaje kredytów i lokat bankowych,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- porównuje oferty kredytowe i lokaty wybranych banków, - oblicza rzeczywisty koszt kredytu,	
		dopełniające	- nabył umiejętność wyboru najkorzystniejszych ofert w zakresie lokat bankowych, - potrafi uzasadnić konieczność gromadzenia środków na zabezpieczenie zobowiązań kredytowych, - ocenia opłacalność poszczególnych form inwestowania,	
IV. Mechanizm funkcjonowania Giełdy Papierów Wartościowych				
1) Funkcjonowanie Giełdy Papierów Wartościowych	Mechanizm funkcjonowania GPW. Papiery wartościowe.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: rynek pierwotny, wtórny, równoległy, hossa, bessa, papiery wartościowe, - zna rodzaje papierów wartościowych,
		rozszerzające		- wyjaśnia mechanizm funkcjonowania GPW,
		dopełniające	- dostrzega ryzyko i korzyści z wprowadzenia akcji spółki do publicznego obrotu,	- wie, jaką rolę pełni Komisja Papierów Wartościowych i Giełd,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

2) Transakcje giełdowe	Wskaźniki giełdowe. Zawieranie transakcji giełdowych. Zysk i ryzyko z inwestowania na giełdzie.	podstawowe	- nabył umiejętność indywidualnego inwestowania na giełdzie (symulacja),	- posługuje się pojęciem indeksy giełdowe, - zna podstawowe indeksy giełdowe,
		rozszerzające	- potrafi uzasadnić celowość inwestowania na giełdzie,- wykorzystuje wskaźniki giełdowe do podejmowania decyzji inwestycyjnych,	- zna zasady inwestowania na GPW,
		dopełniające	- wykorzystuje wskaźniki giełdowe do podejmowania decyzji inwestycyjnych,	
V. Rynek pracy				
1) Uczestnicy rynku pracy	Znaczenie pracy w gospodarce rynkowej, praca jako wartość w życiu człowieka, nierównowaga na rynku pracy.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: uczestnicy rynku pracy, popyt na pracę, podaż pracy, - wskazuje przyczyny nierównowagi na rynku pracy,
		rozszerzające	- potrafi dokonać analizy struktury lokalnego rynku pracy,	- potrafi wyjaśnić na czym polega konkurencja na rynku pracy,
		dopełniające		- potrafi uzasadnić wartość pracy jako możliwość wszechstronnego rozwoju oraz jej wpływ na poziom zaspokojenia potrzeb,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

2) Bezrobocie	Istota, rodzaje i przyczyny bezrobocia. Konsekwencje społeczne i ekonomiczne bezrobocia. Instytucje powołane do przeciwdziałaniu bezrobociu. Absolwent. na rynku pracy.	podstawowe	- potrafi wskazać sposoby przeciwdziałania bezrobociu, - potrafi korzystać z instytucji (agencji) pomagających w znalezieniu pracy,	- posługuje się pojęciami: bezrobotny, bezrobotny absolwent , stopa bezrobocia, - rozróżnia rodzaje bezrobocia, - zna przyczyny i skutki bezrobocia,
		rozszerzające	- umie jako bezrobotny absolwent zaplanować własne działania zmierzające do znalezienia pracy,	
		dopelniające		- potrafi uzasadnić wpływ bezrobocia na decyzje podmiotów gospodarczych,
3) Mobilność na rynku pracy	Aktywność zawodowa, sposoby poszukiwania pracy, analiza wybranych ofert na rynku pracy, cv, list motywacyjny, rozmowa kwalifikacyjna.	podstawowe	- sporządza dokumenty związane z zatrudnieniem: oferta pracy pracodawcy i własna, cv, list motywacyjny, - przygotowuje własny plan rozwoju zawodowego, - potrafi przygotować się merytorycznie do rozmowy kwalifikacyjnej z wybranym pracodawcą,	- posługuje się pojęciami: aktywni zawodowo, mobilni na rynku pracy, oferty pracy pracodawcy i własne, cv, list motywacyjny,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

pwn.pl

UE Uniwersytet Ekonomiczny
we Wrocławiu

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- potrafi porównać plan własnego rozwoju zawodowego z ofertą rynku pracy, - potrafi przeprowadzić symulacyjną rozmowę kwalifikacyjną w roli pracodawcy i pracownika,	
		dopełniające	- wskazuje i dokonuje analizy bieżących wydarzeń na rynku pracy, - analizuje sporządzone dokumenty aplikacyjne, - weryfikuje oczekiwania pracodawców	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

4) Podstawy prawne i formy zatrudnienia	Akty prawne regulujące różne formy zatrudnienia. Umowy o pracę. Rozwiązanie umów. Specyfika zatrudniania młodocianych i osób niepełnosprawnych . Prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy. Etyka w pracy. Instytucje nadzorujące przestrzeganie prawa pracy w Polsce	podstawowe	- potrafi rozróżnić poszczególne rodzaje umów związanych z zatrudnieniem, - podaje przykłady sytuacji, w których pracodawca nie może rozwiązać umowy o pracę	- potrafi wskazać wady i zalety (z punktu widzenia pracownika i pracodawcy) poszczególnych form zatrudnienia - potrafi wymienić rodzaje umów o pracę, - potrafi wskazać sposoby rozwiązywania umów o pracę (Kp), -- zna zasady etyczne obowiązujące w miejscu pracy, - rozumie zjawisko mobbingu - potrafi wskazać instytucje nadzorujące przestrzeganie prawa pracy w Polsce,
---	--	------------	---	---

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- nabył umiejętność interpretowania podstawowych przepisów Kodeksu pracy, w tym dotyczących obowiązków i uprawnień pracownika i pracodawcy, - potrafi wyszukać podstawę prawną i interpretować zjawisko mobbingu, - dostrzega potrzebę przeciwdziałania mobbingowi i odpowiednio reaguje,	- zna konsekwencje stosowania mobbingu w miejscu pracy, - potrafi omówić szczególną odpowiedzialność pracodawcy, wynikającą z zatrudnienia osób młodocianych,
		dopełniające	- potrafi określić warunki, jakie musi spełnić pracodawca, aby uzyskać status zakładu pracy chronionej, - potrafi wykazać korzyści dla pracodawcy płynące z zatrudnienia osób niepełnosprawnych,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5) Systemy płac. Wynagrodzenie za pracę	Płaca i jej funkcje, formy wynagrodzeń, dochody z pracy i koszty pracy. Roczne rozliczenie podatku dochodowego.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: płaca minimalna, brutto, netto, - zna formy wynagradzania wynikające z systemu płac (czasowa, akordowa, ryczałtowa, prowizyjna), - potrafi wymienić funkcje płac,
		rozszerzające	- negocjuje warunki zatrudnienia, podwyżkę wynagrodzenia w warunkach symulacyjnych,	- umie określić składniki wynagrodzenia , - zna obligatoryjne i fakultatywne potrącenia z wynagrodzenia,
		dopełniające	- potrafi obliczyć koszty pracownika i pracodawcy z tytułu zatrudnienia,	- potrafi wymienić etapy rocznego rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych.
VI. Państwo i gospodarka				
1) Rola państwa w gospodarce rynkowej	Ekonomiczne funkcje państwa. Zakres ingerencji państwa w gospodarkę. Mierniki wzrostu gospodarczego.	podstawowe	- potrafi wskazać źródła informacji gospodarczej,	- posługuje się pojęciami: państwo, gospodarka, interwencjonizm państwowy, PKB, PKN, DN, - wymienia ekonomiczne funkcje państwa, - potrafi wymienić podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- potrafi wskazać instrumenty oddziaływania państwa na gospodarkę,	- potrafi wymienić przyczyny aktywności państwa w gospodarkę,
		dopełniające	- nabył umiejętność interpretacji wskaźników PKB, DN, - analizuje tempo wzrostu gospodarczego w kraju i za granicą i formułuje wnioski,	
2) Budżet państwa	Dochody i wydatki budżetowe, deficyt budżetowy, dług publiczny.	podstawowe	- potrafi wskazać główne źródła dochodów i kierunki wydatków budżetu państwa,	- posługuje się pojęciami: budżet Państwa, dochody i wydatki budżetowe, deficyt budżetowy, dług publiczny,
		rozszerzające	- objaśnia na wybranym przykładzie strukturę dochodów i wydatków w budżecie państwa, - potrafi wskazać źródła deficytu budżetowego, - określa, z jakich rodzajów wydatków budżetowych korzysta Jej/Jego gospodarstwo domowe,	- wie na czym polega zasada równowagi budżetowej,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające	- umie uzasadnić, czy deficyt jest groźny dla gospodarki, - potrafi wskazać wpływ długu publicznego na bezpieczeństwo zrównoważonego rozwoju,	
3) Polityka pieniężna	Istota polityki pieniężnej. Instrumenty regulujące podaż pieniądza na rynku i kontrolujące poziom inflacji. Wpływ kursu walut na gospodarkę.	podstawowe	- umie wyszukiwać aktualny kurs wybranej waluty,	- posługuje się pojęciami: podaż pieniądza, stopa redyskontowa, rezerwy obowiązkowe, tabela kursu walut, - zna instrumenty polityki pieniężnej,
		rozszerzające	- analizuje zależność pomiędzy podażą pieniądza a poziomem inflacji, - ocenia wpływ kursu walut na siłę nabywczą pieniądza,	
		dopełniające	- potrafi na wybranym przykładzie określić reakcje uczestników rynku na wzrost/obniżenie stopy procentowej,	- wie, jakie instytucje są odpowiedzialne za wyznaczanie celów i realizację polityki pieniężnej, - wie, co to są różnice kursowe,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

4) Współpraca międzynarodowa	Handel zagraniczny. Proces globalizacji. Centra finansowe i gospodarcze na świecie.	podstawowe	- rozróżnia import od eksportu,	- posługuje się pojęciami: globalizacja, integracja gospodarcza, handel zagraniczny, - wymienia Centra finansowe i gospodarcze na świecie,
		rozszerzające	- podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji, - wykazuje korzyści wynikające z udziału w transakcjach handlu zagranicznego dla gospodarki,	- potrafi wymienić czynniki wpływające na globalizację gospodarki, - umie omówić cechy gospodarki globalnej,
		dopełniające	- ocenia korzyści/straty importera/eksportera z tytułu zmian kursu walut,	- omawia na wybranym przykładzie wpływ globalizacji na rozwój gospodarki Polski,

6.2 Program Technikum

Temat	Treści kształcenia	Wymaganie	Postawy i umiejętności. Uczeń:	Wiedza Uczeń:
I. Sylwetka przedsiębiorcy				
1) Czynniki determinujące przedsiębiorczość	Wieloznaczność określenia „przedsiębiorczość”. Potrzeby i ich zaspokajanie., Rodzaje i hierarchia potrzeb. Osobowość i jej cechy. Mocne i słabe strony własnej osobowości.	podstawowe	- rozpoznaje różne typy osobowości, - rozpoznaje słabe i mocne strony swojej osobowości,	- posługuje się pojęciami: przedsiębiorczość, potrzeba, hierarchia potrzeb, osobowość, - potrafi scharakteryzować hierarchię potrzeb,
		rozszerzające	- wskazuje przydatność różnych typów osobowości do pełnienia ról społecznych,	- potrafi uzasadnić konieczność zaspokajania potrzeb,
		dopełniające	- ocenia własne predyspozycje do pełnienia różnych ról społecznych,	
2) Postawy przedsiębiorcze	Postawa asertywna, kreatywność, zaradność, odpowiedzialność, upór w dążeniu do celu, zdolność do podejmowania decyzji i ryzyka, cechy przywódcy, odporność na stres.	podstawowe	- podaje przykłady zachowań przedsiębiorczych, - potrafi podać przykłady zachowań asertywnych, - posiada motywację do działania i upór w pokonywaniu trudności,	- posługuje się pojęciami: asertywność, kreatywność, stres, odpowiedzialność, ryzyko, - wskazuje cechy charakteryzujące postawy przedsiębiorcze,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- analizuje i wybiera te cechy swojej osobowości, które mogą sprzyjać postawie przedsiębiorczej, - wie, że jest odpowiedzialny za efekty swoich działań,	
		dopełniające	- jest kreatywny, proponuje innowacyjne, nietypowe metody rozpoznawania i rozwiązywania problemów, - odróżnia zachowania asertywne od uległych i agresywnych (symulacja zachowań),	
3) Planowanie własnych działań i inwestowania w siebie	Analiza przebiegu kariery zawodowej osób, które zgodnie z zasadami etyki odniosły sukces. Wyznaczanie celów, planowanie własnego rozwoju, realizacja wyznaczonych celów.	podstawowe	- umie analizować przebieg kariery zawodowej na wybranych przykładach, - planuje własną drogę zawodową w wybranym zawodzie, - planuje alternatywną do wybranej drogę rozwoju zawodowego,	- posługuje się pojęciami: plan działania, kariera zawodowa, - zna zasady wyznaczania celów (SMART),
		rozszerzające	- potrafi ocenić korzyści wynikające z planowania własnego rozwoju,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające	- umie dostrzec efektywność inwestowania we własny rozwój w kategoriach zmniejszenia ryzyka na rynku pracy w przyszłości,	
4) Komunikacja interpersonalna	Rola komunikacji, komunikacja werbalna i niewerbalna, warunki prawidłowej komunikacji, autoprezentacja, przygotowanie się do autoprezentacji, znaczenie mowy ciała w autoprezentacji.	podstawowe	- potrafi interpretować na podanych przykładach komunikaty werbalne i niewerbalne, - potrafi przygotować się i dokonać autoprezentacji, - potrafi skutecznie komunikować się,	- posługuje się pojęciami: komunikacja werbalna, komunikacja niewerbalna, autoprezentacja, mowa ciała. - wymienia czynniki wpływające na efektywną komunikację,
		rozszerzające	- umie dokonać interpretacji „mowy ciała” ,	- potrafi wskazać czynniki zakłócające przebieg komunikacji, - potrafi wskazać błędy popełniane podczas autoprezentacji,
		dopełniające	- potrafi pokazać (symulacja) wpływ autoprezentacji na zachowania innych ludzi,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5) Podejmowanie decyzji	Proces podejmowania decyzji, rodzaje decyzji i sposoby ich podejmowania. Informacja w procesie decyzyjnym.	podstawowe	- rozróżnia informację użyteczną od nieużytecznej w kontekście konkretnego problemu,	- posługuje się pojęciami: proces decyzyjny, decydent, decyzja, informacja, - omawia proces podejmowania decyzji,
		rozszerzające	- wskazuje wady i zalety decyzji indywidualnych i grupowych,	- wymienia bariery racjonalności decyzji,
		dopełniające	- umie przygotować różne warianty rozwiązań w procesie decyzyjnym i wybrać najkorzystniejszy (symulacja), - rozróżnia decyzje racjonalne od nieracjonalnych,	
6) Negocjacje (sztuka ustępstw)	Techniki negocjacji, umiejętności i cechy przydatne podczas negocjacji, sposoby przeprowadzania negocjacji, fazy negocjacji, ocena własnych predyspozycji do prowadzenia negocjacji, cechy dobrego negocjatora, sztuka ustępstw w procesie negocjacji.	podstawowe	- potrafi prezentować własne zdanie i skutecznie je obronić,	- posługuje się pojęciami: negocjacje, negocjator, techniki negocjacji, - potrafi wymienić fazy negocjacji,
		rozszerzające	- wybiera i stosuje odpowiednią technikę negocjacji, - stosuje wybrane techniki wybierania wpływu na ludzi w procesie negocjacji,	- zna zasady ustępstw w procesie negocjacji,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające	- potrafi przeprowadzić negocjacje w warunkach symulowanych, - stosuje zasady ustępstw w negocjacjach,	
II. Przedsiębiorca w gospodarce rynkowej				
1) Droga do gospodarki rynkowej	Charakterystyka i cechy gospodarki centralnie sterowanej, gospodarki rynkowej, reforma systemu bankowego i ubezpieczeniowego, przekształcenia własnościowe, restrukturyzacja gospodarki, wzrost konkurencyjności.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: gospodarka centralnie sterowana, gospodarka rynkowa, przekształcenia własnościowe, restrukturyzacja, - zna główne przemiany gospodarcze w Polsce po 1989 roku, - potrafi wskazać zmiany w systemie bankowym i ubezpieczeniowym, - zna cechy gospodarki rynkowej,
		rozszerzające	- porównuje gospodarkę centralnie sterowaną z gospodarką rynkową,	
		dopełniające	- dokonuje oceny zmian wybranego sektora gospodarki (np. sektora ubezpieczeń,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

2) Proces gospodarowania	Społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania, procesy ekonomiczne w życiu codziennym, czynniki wytwórcze, rachunek ekonomiczny, zasada racjonalnego gospodarowania.	podstawowe	- dostrzega i rozróżnia zjawiska ekonomiczne w życiu codziennym,	- posługuje się pojęciami: proces gospodarowania, produkcja, handel, usługi, czynniki wytwórcze, rachunek ekonomiczny, racjonalne gospodarowanie, - zna cele gospodarowania, - wymienia rodzaje czynników wytwórczych,
		rozszerzające	- potrafi sformułować społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania odwołując się do przykładów z wybranych dziedzin, - umie określić rolę czynników wytwórczych w procesie gospodarowania,	- zna zasady racjonalnego gospodarowania,
		dopełniające	- umie powiązać zjawiska rzadkości zasobów z alokacją zasobów i zasadą racjonalnego gospodarowania, - stosuje rachunek ekonomiczny w procesie gospodarowania,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

3) Równowaga rynkowa	Rodzaje rynków, funkcje i cechy rynków. Podmioty gospodarki rynkowej. Równowaga rynkowa. Czynniki pozacenowe wpływające na popyt i podaż. Wyznaczanie punktu równowagi rynkowej. Inflacja.	podstawowe	- potrafi identyfikować uczestników rynku, - klasyfikuje rynki wg różnych kryteriów, - wyznacza punkt równowagi rynkowej,	- posługuje się pojęciami: rynek, podmioty gospodarki rynkowej, popyt, podaż, cena, cena równowagi rynkowej, inflacja, - potrafi wymienić funkcje rynków, - potrafi wyjaśnić prawo popytu i podaży, - zna rodzaje inflacji,
		rozszerzające	- identyfikuje związki pomiędzy popytem, podażą i ceną,	- wymienia przyczyny i skutki inflacji,
		dopełniające	- podaje przykłady pozacenowych czynników wpływających na podaż i popyt,	- umie omówić rolę rynku w gospodarce,
4) Cykliczny rozwój gospodarki rynkowej	Zjawiska recesji i koniunktury gospodarczej.	podstawowe	- potrafi wymienić fazy cyklicznego rozwoju gospodarki rynkowej,	- posługuje się pojęciami: rozwój gospodarczy, koniunktura, recesja,
		rozszerzające		- charakteryzuje poszczególne fazy cyklu koniunkturalnego,
		dopełniające		- omawia procesy towarzyszące wahaniom koniunkturalnym,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5) Uczestnicy rynku i edukacja konsumentka	Podstawowe podmioty w gospodarce. Akty prawne regulujące prawa konsumenta, rodzaje umów konsumenckich. Zakupy dokonywane przez dzieci, składanie reklamacji.	podstawowe	- nabył umiejętność wyszukiwania przepisów dotyczących praw konsumenta w Polsce i w Unii Europejskiej, - zna prawa i ma świadomość bycia konsumentem, - nabył umiejętność i widzi zasadność składania reklamacji,	- posługuje się pojęciami: konsument, sprzedawca, producent, umowa konsumencka, reklamacja, gwarancja, odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu niezgodności towaru z umową, - zna podstawowe podmioty funkcjonujące w gospodarce, - zna rodzaje umów konsumenckich, - wie, które instytucje chronią konsumenta,
		rozszerzające	- odróżnia informacje zawarte w reklamach od elementów perswazyjnych; - wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na decyzje konsumentów,	
		dopełniające	- zna wynikające z przepisów prawa różnice w zakresie ochrony praw konsumenckich objętych umową sprzedaży i gwarancją	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6) Formy prawno – organizacyjne przedsiębiorstwa	Akty prawne regulujące zasady funkcjonowania przedsiębiorstw. Formy organizacyjno – prawne przedsiębiorstw – ich zalety i wady.	podstawowe	- nabył umiejętność wyszukiwania przepisów dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce,	– posługuje się pojęciami: przedsiębiorstwo, przedsiębiorca, spółka, działalność gospodarcza, osobowość prawna, - zna formy prawno - organizacyjne przedsiębiorstw,
		rozszerzające	- potrafi odróżnić znaczenie formalne i zwyczajowe pojęcia „firma”, - potrafi porównać cechy poszczególnych form prawno-organizacyjnych przedsiębiorstw,	- zna czynniki wpływające na wybór formy prawno-organizacyjnej przedsiębiorstwa, - potrafi opisać formę organizacyjno – prawną przedsiębiorstwa, w którym odbywa praktykę zawodową,
		dopełniające	- dokonuje oceny przydatności poszczególnych form organizacyjno – prawnych przedsiębiorstw do przyjętych założeń,	
7) Cele działania przedsiębiorstwa	Osiągnięcie zysku, stały rozwój przedsiębiorstwa, innowacyjność, utrzymanie pozycji na rynku. Sposoby realizacji celów działania przedsiębiorstwa.	podstawowe	- potrafi wymienić rodzaje działań umożliwiających rozwój przedsiębiorstwa,	- posługuje się pojęciami: zysk, rozwój przedsiębiorstwa, innowacja, inwestycje, - wie, że zysk jest podstawowym celem działalności gospodarczej,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- potrafi uzasadnić celowość inwestowania zysku w rozwój przedsiębiorstwa,	
		dopełniające	- na wybranym przykładzie wykazuje słuszność działań podjętych dla realizacji przyjętych celów,	
8) Otoczenie przedsiębiorstwa	Mikrootoczenie i makrootoczenie przedsiębiorstwa, konkurencja na rynku, atrakcyjność sektora, nisza rynkowa.	podstawowe		- rozumie pojęcia: mikro- i makrootoczenie przedsiębiorstwa, otoczenie konkurencyjne, sektor, nisza rynkowa, - potrafi wymienić i opisać uczestników otoczenia konkurencyjnego przedsiębiorstwa, w którym odbywa praktykę zawodową,
		rozszerzające		- potrafi określić znaczenie konkurencji i siłę jej oddziaływania na przedsiębiorstwo,
		dopełniające	- umie wskazać niszę rynkową na rynku lokalnym,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9)Ubezpieczenia i podatki	Rodzaje ubezpieczeń: społeczne, zdrowotne, gospodarcze. System emerytalny. Instytucje ubezpieczeniowe. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny. Klasyfikacja podatków. Podatki bezpośrednie, pośrednie. Elementy techniki podatkowej.	podstawowe		<ul style="list-style-type: none"> - zna pojęcia: ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, gospodarcze, podatek, składka, opłata, podmiot opodatkowania, przedmiot opodatkowania, podstawa opodatkowania, stawka podatkowa, skala podatkowa, - zna zasady funkcjonowania systemu emerytalnego w Polsce, - potrafi wymienić instytucje ubezpieczeniowe, - zna rodzaje podatków bezpośrednich i pośrednich, - zna instytucje odpowiedzialne za rozliczanie zobowiązań,
---------------------------	--	------------	--	--

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje i potrafi wybrać najkorzystniejszą ofertę w ramach OFE, - umie uzasadnić celowość opłacania składek w zakresie ubezpieczeń majątkowych i osobowych, - potrafi wyszukać informacje dotyczące obowiązującej skali podatkowej podatku dochodowego i stawek podatku VAT 	<ul style="list-style-type: none"> - zna zasady funkcjonowania II i III filaru ubezpieczeń emerytalnych, - zna zadania Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, - rozumie sens obowiązkowego płacenia podatków,
		dopełniające	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wyjaśnić sens inwestowania środków na indywidualne zabezpieczenie emerytalne, - wskazuje korzyści i słabości wynikające z ubezpieczenia się w III filarze emerytalnym, - potrafi wyliczyć podatek dochodowy od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i osób prawnych, - dobiera odpowiednią deklarację podatkową i rozlicza się z obowiązku podatkowego, 	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

10) Znaczenie Public Relations we współczesnym biznesie	Wizerunek firmy. Planowanie działań w zakresie kształtowania PR w przedsiębiorstwie.	podstawowe		- posługuje się pojęciem „wizerunek firmy”, - potrafi wymienić rodzaje reklamy przydatne do kształtowania wizerunku firmy,
		rozszerzające	- podaje przykłady innych niż reklama działań na rzecz Public Relations,	
		dopełniające	- potrafi ocenić podjęte działania na rzecz PR na przykładzie konkretnych przedsiębiorstw,	
11) Własna działalność gospodarcza – biznesplan i projekt przedsiębiorstwa	Opis pomysłu na biznes, analiza SWOT planowanego przedsięwzięcia, weryfikacja pomysłu. Wstępna ocena ryzyka. Opracowanie biznesplanu. Źródła finansowania własnej działalności.	podstawowe	- potrafi opisać pomysł na własny biznes, - dokonuje analizy SWOT własnego przedsięwzięcia, - opracowuje biznesplan dla wybranego pomysłu, - potrafi identyfikować źródła finansowania działalności,	- posługuje się pojęciami: analiza SWOT, biznes plan, - zna zasady sporządzania biznesplanu,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- potrafi dokonać wyboru formy organizacyjno – prawnej prowadzenia działalności adekwatnej do własnego przedsięwzięcia, - potrafi ocenić ryzyko planowanego przedsięwzięcia - potrafi przedstawić koncepcję prowadzenia własnej firmy,	- umie opisać składniki majątku przedsiębiorstwa niezbędne do rozpoczęcia planowanej działalności,
		dopelniające	- uzasadnia potrzebę korzystania z obcych źródeł finansowania, - potrafi uzasadnić konieczność opracowania profesjonalnego biznesplanu,	
12) Procedury i wymagania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa	Podstawy prawne prowadzenia działalności gospodarczej, procedura rejestracji działalności, zezwolenie, koncesja, wybór formy opodatkowania podatkiem dochodowym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.	podstawowe	- potrafi zarejestrować firmę w wariantcie najprostszym, jako jednoosobowy przedsiębiorca, - nabył umiejętność wyszukiwania przepisów prawa i ich interpretacji,	- posługuje się pojęciami: mikro-, mały- i średni przedsiębiorca, koncesja, zezwolenie, - wyjaśni co znaczą i do czego służą: skróty NIP, REGON,
		rozszerzające	- potrafi wypełnić niezbędne dokumenty potrzebne do rejestracji i prowadzenia działalności gospodarczej,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające	- dokonuje wyboru najkorzystniejszej formy opodatkowania planowanej działalności,	- wie, jakie są formy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych,
13) Etyka w biznesie	Zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie. Lobbing . Korupcja w biznesie.	podstawowe	- rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne, - potrafi opracować listę działań rozumianych jako nieetyczne w życiu codziennym,	- posługuje się pojęciami: etyka, etyka zawodowa, norma społeczna, norma prawna, lobby, korupcja,
		rozszerzające	- podaje przykłady etycznych zachowań przedsiębiorcy wobec innych podmiotów, - potrafi przedstawić etyczne zasady postępowania w różnych sytuacjach zawodowych,	- potrafi wskazać przejawy nieetycznej walki konkurencyjnej,
		dopełniające	- potrafi określić granice stosowania lobbingu w biznesie i korupcyjne niebezpieczeństwa z tym związane,	
III. Pieniądz w gospodarce				
1) Pieniądz w gospodarce	Funkcje i formy pieniądza, wartość pieniądza, obieg pieniądza w gospodarce rynkowej.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: pieniądz, wartość pieniądza, siła nabywcza, - potrafi wymienić funkcje pieniądza, - zna formy pieniądza,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- rozróżnia rodzaje kart płatniczych,	- zna obieg pieniądza w gospodarce,
		dopełniające		- wymienia podstawowe zabezpieczenia polskich banknotów,
2) System bankowy w Polsce	Bank Centralny, banki komercyjne. Pozabankowe instytucje finansowe. Fundusze inwestycyjne.	podstawowe	- podaje przykłady pozabankowych instytucji finansowych,	- posługuje się określeniami : Bank Centralny, Rada Polityki Pieniężnej, banki komercyjne, fundusze inwestycyjne, - wymienia podstawowe zadania Banku Centralnego, - zna zadania banków komercyjnych,
		rozszerzające	- umie otworzyć rachunek bankowy, - wskazuje różne możliwości inwestowania w fundusze,	- zna rodzaje rachunków bankowych,
		dopełniające	- umie korzystać z kart kredytowych, - analizuje przesłanki decyzji co do wyboru funduszu inwestycyjnego w dłuższej perspektywie czasowej,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

3) Kredyty i lokaty bankowe	Rodzaje kredytów. Zabezpieczenie kredytów. Gromadzenie środków na lokatach bankowych.	podstawowe	- odróżnia pożyczkę od kredytu,	- zna pojęcia: kredyt, pożyczka, lokata, zastaw hipoteczny, - zna rodzaje kredytów i lokat bankowych,
		rozszerzające	- porównuje oferty kredytowe i lokaty wybranych banków, - oblicza rzeczywisty koszt kredytu,	
		dopełniające	- nabył umiejętność wyboru najkorzystniejszych ofert w zakresie lokat bankowych, - potrafi uzasadnić konieczność gromadzenia środków na zabezpieczenie zobowiązań kredytowych, - ocenia opłacalność poszczególnych form inwestowania,	
IV. Mechanizm funkcjonowania Giełdy Papierów Wartościowych				
1) Funkcjonowanie Giełdy Papierów Wartościowych	Mechanizm funkcjonowania GPW. Papiery wartościowe.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: rynek pierwotny, wtórny, równoległy, hossą, bessą, papiery wartościowe, - zna rodzaje papierów wartościowych,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające		- wyjaśnia mechanizm funkcjonowania GPW,
		dopełniające	- dostrzega ryzyko i korzyści z wprowadzenia akcji spółki do publicznego obrotu,	- wie, jaką rolę pełni Komisja Papierów Wartościowych i Giełd,
2) Transakcje giełdowe	Wskaźniki giełdowe. Zawieranie transakcji giełdowych. Zysk i ryzyko z inwestowania na giełdzie.	podstawowe	- nabył umiejętność indywidualnego inwestowania na giełdzie (symulacja),	- posługuje się pojęciem indeksy giełdowe, - zna podstawowe indeksy giełdowe,
		rozszerzające	- potrafi uzasadnić celowość inwestowania na giełdzie,- wykorzystuje wskaźniki giełdowe do podejmowania decyzji inwestycyjnych,	- zna zasady inwestowania na GPW,
		dopełniające	- wykorzystuje wskaźniki giełdowe do podejmowania decyzji inwestycyjnych,	
V. Rynek pracy				
1) Uczestnicy rynku pracy	Znaczenie pracy w gospodarce rynkowej, praca jako wartość w życiu człowieka, nierównowaga na rynku pracy.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: uczestnicy rynku pracy, popyt na pracę, podaż pracy, - wskazuje przyczyny nierównowagi na rynku pracy,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- potrafi dokonać analizy struktury lokalnego rynku pracy z uwzględnieniem wybranego zawodu,	- potrafi wyjaśnić na czym polega konkurencja na rynku pracy,
		dopełniające		- potrafi uzasadnić wartość pracy jako możliwość wszechstronnego rozwoju oraz jej wpływ na poziom zaspokojenia potrzeb,
2) Bezrobocie	Istota, rodzaje i przyczyny bezrobocia. Konsekwencje społeczne i ekonomiczne bezrobocia. Instytucje powołane do przeciwdziałaniu bezrobociu. Absolwent na rynku pracy.	podstawowe	- potrafi wskazać sposoby przeciwdziałania bezrobociu, - potrafi korzystać z instytucji (agencji) pomagających w znalezieniu pracy,	- posługuje się pojęciami: bezrobotni, bezrobotny absolwent , stopa bezrobocia, - rozróżnia rodzaje bezrobocia, - zna przyczyny i skutki bezrobocia,
		rozszerzające	- umie jako bezrobotny absolwent zaplanować własne działania zmierzające do znalezienia pracy,	
		dopełniające	- potrafi wskazać formy pomocy urzędu pracy dla bezrobotnych absolwentów,	- potrafi uzasadnić wpływ bezrobocia na decyzje podmiotów gospodarczych,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

3) Mobilność na rynku pracy	Aktywność zawodowa, sposoby poszukiwania pracy, analiza wybranych ofert na rynku pracy, cv, list motywacyjny, rozmowa kwalifikacyjna.	podstawowe	- sporządza dokumenty związane z zatrudnieniem: oferta pracy pracodawcy i własna, cv, list motywacyjny, - przygotowuje własny plan rozwoju zawodowego, - potrafi przygotować się merytorycznie do rozmowy kwalifikacyjnej z wybranym pracodawcą,	- posługuje się pojęciami: aktywni zawodowo, mobilni na rynku pracy, oferty pracy pracodawcy i własne, cv, list motywacyjny,
		rozszerzające	- potrafi porównać plan własnego rozwoju zawodowego z ofertą rynku pracy, - potrafi przeprowadzić symulacyjną rozmowę kwalifikacyjną w roli pracodawcy i pracownika,	
		dopełniające	- wskazuje i dokonuje analizy bieżących wydarzeń na rynku pracy, - analizuje sporządzone dokumenty aplikacyjne, - weryfikuje oczekiwania pracodawców,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

<p>4) Podstawy prawne i formy zatrudnienia</p>	<p>Akty prawne regulujące różne formy zatrudnienia. Umowy o pracę. Rozwiązanie umów. Specyfika zatrudniania młodocianych i osób niepełnosprawnych. Prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy. Etyka w pracy. Instytucje nadzorujące przestrzeganie prawa pracy w Polsce</p>	<p>podstawowe</p>	<p>- potrafi rozróżnić poszczególne rodzaje umów związanych z zatrudnieniem, - podaje przykłady sytuacji, w których pracodawca nie może rozwiązać umowy o pracę</p>	<p>- potrafi wskazać wady i zalety (z punktu widzenia pracownika i pracodawcy) poszczególnych form zatrudnienia - potrafi wymienić rodzaje umów o pracę, - potrafi wskazać sposoby rozwiązywania umów o pracę (Kp), -- zna zasady etyczne obowiązujące w miejscu pracy, - rozumie zjawisko mobbingu - potrafi wskazać instytucje nadzorujące przestrzeganie prawa pracy w Polsce,</p>
--	--	-------------------	---	---

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- nabył umiejętność interpretowania podstawowych przepisów Kodeksu pracy, w tym dotyczących obowiązków i uprawnień pracownika i pracodawcy, - potrafi wyszukać podstawę prawną i interpretować zjawisko mobbingu, - dostrzega potrzebę przeciwdziałania mobbingowi i odpowiednio reaguje.	- zna konsekwencje stosowania mobbingu w miejscu pracy, - potrafi omówić szczególną odpowiedzialność pracodawcy, wynikającą z zatrudnienia osób młodocianych,
		dopełniające	- potrafi określić warunki, jakie musi spełnić pracodawca, aby uzyskać status zakładu pracy chronionej, - potrafi wykazać korzyści dla pracodawcy płynące z zatrudnienia osób niepełnosprawnych.	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5) Systemy płac. Wynagrodzenie za pracę	Płaca i jej funkcje, formy wynagrodzeń, dochody z pracy i koszty pracy. Roczne rozliczenie podatku dochodowego.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: płaca minimalna, brutto, netto, - zna formy wynagradzania wynikające z systemu płac (czasowa, akordowa, ryczałtowa, prowizyjna), - potrafi wymienić funkcje płac,
		rozszerzające	- negocjuje warunki zatrudnienia, podwyżkę wynagrodzenia w warunkach symulacyjnych,	- umie określić składniki wynagrodzenia , - zna obligatoryjne i fakultatywne potrącenia z wynagrodzenia,
		dopełniające	- potrafi obliczyć koszty pracownika i pracodawcy z tytułu zatrudnienia,	- potrafi wymienić etapy rocznego rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych.
VI. Państwo i gospodarka				
1) Rola państwa w gospodarce rynkowej	Ekonomiczne funkcje państwa. Zakres ingerencji państwa w gospodarkę. Mierniki wzrostu gospodarczego.	podstawowe	- potrafi wskazać źródła informacji o gospodarce,	- posługuje się pojęciami: państwo, gospodarka, interwencjonizm państwowy, PKB, PKN, DN, - wymienia ekonomiczne funkcje państwa, - potrafi opisać podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- potrafi wskazać instrumenty oddziaływania państwa na gospodarkę,	- potrafi wymienić przyczyny aktywności państwa w gospodarkę,
		dopełniające	- nabył umiejętność interpretacji wskaźników PKB, DN, - porównuje tempo wzrostu gospodarczego w kraju i za granicą i formułuje wnioski,,	
2) Budżet państwa	Dochody i wydatki budżetowe, deficyt budżetowy, dług publiczny.	podstawowe	- potrafi wskazać źródła dochodów i kierunki wydatków budżetu państwa,	- posługuje się pojęciami: budżet Państwa, dochody i wydatki budżetowe, deficyt budżetowy, dług publiczny,
		rozszerzające	- objaśnia na wybranym przykładzie strukturę dochodów i wydatków w budżecie państwa, - potrafi wskazać źródła deficytu budżetowego, - określa, z jakich rodzajów wydatków budżetowych korzysta Jej/Jego gospodarstwo domowe,	- wie na czym polega zasada równowagi budżetowej,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające	- umie uzasadnić, czy deficyt jest groźny dla gospodarki, - potrafi wskazać wpływ długu publicznego na bezpieczeństwo zrównoważonego rozwoju,	
3) Polityka pieniężna	Istota polityki pieniężnej. Instrumenty regulujące podaż pieniądza na rynku i kontrolujące poziom inflacji. Wpływ kursu walut na gospodarkę.	podstawowe	- umie wyszukiwać aktualny kurs wybranej waluty,	- posługuje się pojęciami: podaż pieniądza, stopa redyskontowa, rezerwy obowiązkowe, tabela kursu walut, - zna instrumenty polityki pieniężnej,
		rozszerzające	- analizuje zależność pomiędzy podażą pieniądza a poziomem inflacji, - ocenia wpływ kursu walut na siłę nabywczą pieniądza,	
		dopełniające	- potrafi na wybranym przykładzie określić reakcje uczestników rynku na wzrost/obniżenie stopy procentowej,	- wie, jakie instytucje są odpowiedzialne za wyznaczanie celów i realizację polityki pieniężnej, - wie, co to są różnice kursowe,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

4) Współpraca międzynarodowa	Handel zagraniczny. Proces globalizacji. Centra finansowe i gospodarcze na świecie.	podstawowe	- rozróżnia import od eksportu,	- posługuje się pojęciami: globalizacja, integracja gospodarcza, handel zagraniczny, - wymienia Centra finansowe i gospodarcze na świecie,
		rozszerzające	- podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji, - wykazuje korzyści wynikające z udziału w transakcjach handlu zagranicznego dla gospodarki,	- potrafi wymienić czynniki wpływające na globalizację gospodarki, - umie omówić cechy gospodarki globalnej,
		dopełniające	- ocenia korzyści/straty importera/eksportera z tytułu zmian kursu walut,	- omawia na wybranym przykładzie wpływ globalizacji na rozwój gospodarki Polski,

6.3 Program ZSZ

Temat	Treści kształcenia	Wymaganie	Postawy i umiejętności. Uczeń:	Wiedza Uczeń:
I. Sylwetka przedsiębiorcy				
1) Postawy przedsiębiorcze	Potrzeby. Hierarchia potrzeb. Osobowość i jej cechy. Mocne i słabe strony własnej osobowości. Postawa asertywna, kreatywność, zaradność, odpowiedzialność, upór w dążeniu do celu, zdolność do podejmowania decyzji i ryzyka, odporność na stres.	podstawowe	- rozpoznaje słabe i mocne strony swojej osobowości, - podaje przykłady i wskazuje najważniejsze cechy zachowań przedsiębiorczych, - potrafi podać przykłady zachowań asertywnych, - posiada motywację do działania, wiarę w sukces i upór w pokonywania trudności,	- posługuje się pojęciami: przedsiębiorczość, potrzeba, hierarchia potrzeb, osobowość, asertywność, kreatywność, stres, odpowiedzialność, ryzyko,
		rozszerzające	- wskazuje przydatność różnych typów osobowości do pełnienia roli społecznych, - dokonuje oceny własnej postawy przedsiębiorczej,	
		dopełniające	- ocenia własne predyspozycje zawodowe, - odróżnia zachowania asertywne od uległych i agresywnych,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

2) Planowanie własnego rozwoju i inwestowania w siebie	Analiza przebiegu kariery zawodowej osób, które zgodnie z zasadami etyki odniosły sukces. Wyznaczanie celów, planowanie własnego rozwoju, realizacja wyznaczonych celów.	podstawowe	- umie analizować przebieg kariery zawodowej na wybranych przykładach, - planuje własną drogę zawodową,	- posługuje się pojęciami: plan działania, kariera zawodowa,
		rozszerzające	- potrafi ocenić korzyści wynikające z planowania własnych działań,	
		dopełniające	- umie dostrzec konieczność inwestowania we własny rozwój,	
3) Komunikacja interpersonalna	Komunikacja werbalna i niewerbalna, warunki prawidłowej komunikacji, autoprezentacja, przygotowanie się do autoprezentacji, znaczenie mowy ciała w autoprezentacji.	podstawowe	- potrafi interpretować na podanych przykładach komunikaty werbalne i niewerbalne, - potrafi przygotować się i dokonać autoprezentacji, - potrafi skutecznie komunikować się,	- posługuje się pojęciami: komunikacja werbalna, komunikacja niewerbalna, autoprezentacja, mowa ciała. - wymienia bariery w autoprezentacji,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- umie dokonać interpretacji „mowy ciała” ,	- potrafi wskazać czynniki zakłócające przebieg komunikacji, - potrafi wskazać błędy popełniane podczas autoprezentacji,
		dopełniające	- potrafi pokazać (symulacja) wpływ autoprezentacji na zachowania innych ludzi,	
4) Negocjacje. Podejmowanie decyzji	Sposoby przeprowadzania negocjacji, ocena własnych predyspozycji do prowadzenia negocjacji, cechy dobrego negocjatora. Proces podejmowania decyzji. Racjonalność działań, znaczenie informacji w procesie decyzyjnym.	podstawowe	- rozróżnia informację użyteczną od nieużytecznej w kontekście konkretnego problemu, - potrafi prezentować i bronić własne zdanie,	- posługuje się pojęciami: negocjacje, proces decyzyjny, informacja, - omawia proces podejmowania decyzji,
		rozszerzające	- wskazuje wady i zalety decyzji indywidualnych i grupowych,	- wymienia bariery racjonalności decyzji,
		dopełniające	- potrafi przeprowadzić negocjacje w warunkach symulowanych, - rozróżnia decyzje racjonalne od nieracjonalnych,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

II. Przedsiębiorca w gospodarce rynkowej				
1) Gospodarka rynkowa i inne systemy gospodarcze	Charakterystyka i cechy gospodarki centralnie sterowanej, gospodarki rynkowej, przekształcenia własnościowe, wzrost konkurencyjności. Proces gospodarowania.	podstawowe	- dostrzega i rozróżnia zjawiska ekonomiczne w życiu codziennym,	- posługuje się pojęciami: gospodarka centralnie sterowana, gospodarka rynkowa, przekształcenia własnościowe, czynniki wytwórcze, produkcja, handel, usługi, racjonalne gospodarowanie, - zna główne przemiany gospodarcze w Polsce po 1989 roku, - zna cele gospodarowania, - zna cechy gospodarki rynkowej,
		rozszerzające	- porównuje gospodarkę centralnie sterowaną z gospodarką rynkową,	
		dopełniające	- potrafi sformułować społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania odwołując się do przykładów z wybranych dziedzin,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

2) Cykliczny rozwój gospodarki. Równowaga rynkowa	Rodzaje rynków, funkcje i cechy rynków. Równowaga rynkowa. Czynniki pozacenowe wpływające na popyt i podaż. Wyznaczanie punktu równowagi rynkowej. Inflacja.	podstawowe	- klasyfikuje rynki wg różnych kryteriów, - wyznacza punkt równowagi rynkowej na prostych przykładach,	- posługuje się pojęciami: rynek, podmioty gospodarki rynkowej, popyt, podaż, cena, koniunktura, recesja, cena równowagi rynkowej, inflacja, - potrafi wymienić funkcje rynków, - potrafi wyjaśnić prawo popytu i podaży, - zna rodzaje inflacji,
		rozszerzające		- wymienia przyczyny i skutki inflacji,
		dopełniające	- podaje przykłady czynników pozacenowych, które wpływają na popyt i podaż,	- charakteryzuje poszczególne fazy cyklu koniunkturalnego,
3) Uczestnicy rynku i edukacja konsumentka	Podstawowe prawa konsumenta, rodzaje umów konsumenckich, składanie reklamacji.	podstawowe	- zna prawa i ma świadomość bycia konsumentem, - nabył umiejętność i widzi zasadność składania reklamacji,	- posługuje się pojęciami: konsument, sprzedawca, producent, umowa konsumencka, reklamacja, gwarancja, odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu niezgodności towaru z umową, - zna rodzaje umów konsumenckich, - wie, które instytucje chronią konsumenta,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- wskazuje w swoim środowisku instytucje zajmujące się ochroną praw konsumenta,	
		dopełniające	- wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na decyzje konsumentów,	
4) Formy prawno – organizacyjne przedsiębiorstwa	Akty prawne regulujące zasady funkcjonowania różnych rodzajów przedsiębiorstw, formy organizacyjno – prawne przedsiębiorstw.	podstawowe	- nabył umiejętność wyszukiwania przepisów dotyczących działalności gospodarczej w Polsce	– posługuje się pojęciami: przedsiębiorstwo, przedsiębiorca, spółka, działalność gospodarcza, osobowość prawna, - zna formy prawno--organizacyjne przedsiębiorstw,
		rozszerzające	- potrafi porównać cechy poszczególnych form prawno-organizacyjnych przedsiębiorstw,	- zna czynniki wpływające na wybór formy prawno-organizacyjnej przedsiębiorstwa,
		dopełniające		- potrafi opisać formę organizacyjno – prawną przedsiębiorstwa, w którym odbywa praktykę zawodową,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5) Otoczenie przedsiębiorstwa	Mikrootoczenie i makrootoczenie przedsiębiorstwa, konkurencja na rynku, Cele działania przedsiębiorstwa i sposoby ich realizacji.	podstawowe	- potrafi wymienić rodzaje działań umożliwiających rozwój przedsiębiorstwa,	- posługuje się pojęciami: mikro- i makrootoczenie przedsiębiorstwa, otoczenie konkurencyjne, zysk, rozwój przedsiębiorstwa, innowacja, inwestycje, - potrafi wymienić i opisać uczestników otoczenia konkurencyjnego, - wie, że zysk jest podstawowym celem działalności gospodarczej,
		rozszerzające	- potrafi wyjaśnić zależność między zyskiem a inwestowaniem w rozwój,	- potrafi określić znaczenie konkurencji i siłę jej oddziaływania na przedsiębiorstwo,
		dopełniające		- charakteryzuje otoczenie przedsiębiorstwa, w którym odbywa praktykę zawodową,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6) Własna działalność gospodarcza – biznesplan i projekt przedsiębiorstwa	Opis pomysłu na biznes, analiza SWOT planowanego przedsięwzięcia, weryfikacja pomysłu. Ocena ryzyka. Opracowanie biznesplanu. Źródła finansowania własnej działalności.	podstawowe	- potrafi opisać pomysł na własny biznes, - dokonuje analizy SWOT własnego przedsięwzięcia, - opracowuje biznesplan dla wybranego pomysłu, - potrafi identyfikować źródła finansowania działalności,	- posługuje się pojęciami: analiza SWOT, biznes plan, - zna zasady sporządzania biznesplanu,
		rozszerzające	- potrafi dokonać wyboru formy organizacyjno – prawnej prowadzenia działalności adekwatnej do własnego przedsięwzięcia, - potrafi ocenić ryzyko planowanego przedsięwzięcia	- umie opisać składniki majątku przedsiębiorstwa,
		dopełniające	- uzasadnia potrzebę korzystania z obcych źródeł finansowania, - potrafi uzasadnić konieczność opracowania profesjonalnego biznesplanu,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7) Ubezpieczenia i podatki	Rodzaje ubezpieczeń: społeczne, zdrowotne, gospodarcze. System emerytalny. Instytucje ubezpieczeniowe. Klasyfikacja podatków.	podstawowe		<ul style="list-style-type: none"> - zna pojęcia: ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, gospodarcze, podatek, składka, stawka podatkowa, skala podatkowa, - zna cechy systemu emerytalnego w Polsce, - potrafi wymienić instytucje ubezpieczeniowe, - zna rodzaje podatków bezpośrednich i pośrednich, - zna instytucje odpowiedzialne za pobór podatków,
		rozszerzające	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wybrać najkorzystniejszą ofertę w ramach OFE, - umie uzasadnić celowość opłacania składek w zakresie ubezpieczeń majątkowych i osobowych, - potrafi wyszukać informacje dotyczące obowiązującej skali podatkowej podatku dochodowego i stawek podatku VAT, 	<ul style="list-style-type: none"> - zna zasady funkcjonowania systemu ubezpieczeń emerytalnych,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wyjaśnić sens inwestowania środków na indywidualne zabezpieczenie emerytalne, - wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową a wysokością emerytury, - potrafi wyliczyć podatek dochodowy od osób fizycznych i osób prawnych, - dobiera odpowiednią deklarację podatkową i rozlicza się z obowiązku podatkowego, 	
8) Procedury i tryb postępowania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa	Podstawy prawne prowadzenia działalności gospodarczej, procedura rejestracji działalności, wybór formy opodatkowania.	podstawowe	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi zarejestrować firmę w wariantcie najprostszym, jako jednoosobowy przedsiębiorca, - nabył umiejętność wyszukiwania przepisów prawa i ich interpretację, 	<ul style="list-style-type: none"> - posługuje się pojęciami: mikro-, mały- i średni przedsiębiorca, koncesja, zezwolenie, - wyjaśnić co znaczą i do czego służą: skróty NIP, REGON,
		rozszerzające	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wypełnić niezbędne dokumenty potrzebne do rozpoczęcia działalności gospodarczej, 	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające	- dokonuje wyboru najkorzystniejszej formy opodatkowania planowanej działalności,	
9) Etyka w biznesie	Zachowania etyczne, nieetyczne zachowania w biznesie, lobbying , korupcja w biznesie.	podstawowe	- rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne, - potrafi opracować listę działań rozumianych jako nieetyczne w życiu codziennym,	- posługuje się pojęciami: etyka, etyka zawodowa, norma społeczna, norma prawna, lobby, korupcja,
		rozszerzające	- dostrzega zasady etycznego działania przedsiębiorcy wobec innych podmiotów,	- potrafi wskazać przejawy nieetycznej walki konkurencyjnej,
		dopełniające	- potrafi określić granice stosowania lobbyingu w biznesie i korupcyjne niebezpieczeństwa z tym związane,	
III. Rynek pracy				
1) Uczestnicy rynku pracy	Znaczenie pracy w gospodarce rynkowej, praca jako wartość w życiu człowieka, nierównowaga na rynku pracy.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: uczestnicy rynku pracy, popyt na pracę, podaż pracy, - określa znaczenie pracy w życiu człowieka, - wskazuje przyczyny nierównowagi na rynku pracy,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		rozszerzające	- potrafi dokonać analizy struktury lokalnego rynku pracy,	- potrafi wyjaśnić na czym polega konkurencja na rynku pracy,
		dopełniające		- potrafi uzasadnić wartość pracy jako możliwość wszechstronnego rozwoju oraz jej wpływ na poziom zaspokojenia potrzeb,
2) Bezrobocie	Istota bezrobocia, rodzaje bezrobocia, przyczyny bezrobocia, konsekwencje społeczne i ekonomiczne bezrobocia, instytucje pomagające bezrobotnym. Bezrobotny absolwent.	podstawowe	- potrafi wskazać sposoby przeciwdziałania bezrobociu, - potrafi korzystać z instytucji (agencji) pomagających w znalezieniu pracy,	- posługuje się pojęciami: bezrobotni, bezrobotny absolwent , stopa bezrobocia, - rozróżnia rodzaje bezrobocia, - zna przyczyny i skutki bezrobocia,
		rozszerzające	- umie jako bezrobotny absolwent zaplanować własne działania zmierzające do znalezienia pracy,	
		dopełniające		- potrafi przedstawić, jakie formy walki z bezrobociem wprowadziło państwo na lokalnym rynku pracy,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

3) Mobilność na rynku pracy	Aktywność zawodowa, sposoby poszukiwania pracy, analiza wybranych ofert na rynku pracy, cv, list motywacyjny, rozmowa kwalifikacyjna.	podstawowe	- sporządza dokumenty związane z zatrudnieniem oferta pracy pracodawcy i własna, cv, list motywacyjny, - przygotowuje własny plan rozwoju zawodowego, - potrafi przygotować się merytorycznie do rozmowy kwalifikacyjnej z wybranym pracodawcą,	- posługuje się pojęciami: aktywni zawodowo, mobilni na rynku pracy, oferty pracy pracodawcy i własne, cv, list motywacyjny, - wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka,
		rozszerzające	- analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, - potrafi przeprowadzić symulacyjną rozmowę kwalifikacyjną w roli pracodawcy i pracownika,	
		dopełniające	- wyszukuje oferty pracy uwzględniając własne możliwości i predyspozycje, - analizuje sporządzone dokumenty aplikacyjne,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

4) Podstawy prawne i formy zatrudnienia	Akty prawne regulujące różne formy zatrudnienia. Umowy o pracę. Rozwiązywanie umów. Specyfika zatrudniania młodocianych i osób niepełnosprawnych . Prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy. Etyka w pracy. Instytucje nadzorujące przestrzeganie prawa pracy w Polsce	podstawowe	- potrafi rozróżnić poszczególne rodzaje umów związanych z zatrudnieniem, - podaje przykłady sytuacji, w których pracodawca nie może rozwiązać umowy o pracę,	- potrafi wskazać wady i zalety (z punktu widzenia pracownika i pracodawcy) poszczególnych form zatrudnienia, - potrafi wymienić rodzaje umów o pracę, - potrafi wskazać sposoby rozwiązywania umów o pracę, -- zna zasady etyczne obowiązujące w miejscu pracy, - rozumie zjawisko mobbingu - potrafi wskazać instytucje nadzorujące przestrzeganie prawa pracy w Polsce,
		rozszerzające	- nabył umiejętność interpretowania podstawowych przepisów Kodeksu pracy, w tym dotyczących obowiązków i uprawnień pracownika i pracodawcy, -- potrafi wyszukać podstawę prawną i interpretować zjawisko mobbingu, - dostrzega potrzebę przeciwdziałania mobbingowi i odpowiednio reaguje.	- zna konsekwencje stosowania mobbingu w miejscu pracy, - potrafi omówić szczególną odpowiedzialność pracodawcy, wynikającą z zatrudnienia osób młodocianych,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

		dopełniające	- potrafi określić warunki, jakie musi spełnić pracodawca, aby uzyskać status zakładu pracy chronionej, - potrafi wykazać korzyści dla pracodawcy płynące z zatrudnienia osób niepełnosprawnych.	
5) Systemy płac. Wynagrodzenie za pracę	Płaca i jej funkcje, formy wynagrodzeń, dochody z pracy i koszty pracy. Roczne rozliczenie podatku dochodowego.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: płaca minimalna, brutto, netto, - zna formy wynagradzania wynikające z systemu płac (czasowa, akordowa, ryczałtowa, prowizyjna), - potrafi wymienić funkcje płac,
		rozszerzające	- negocjuje warunki zatrudnienia, podwyżkę wynagrodzenia w warunkach symulacyjnych,	- umie określić składniki wynagrodzenia, - zna obligatoryjne i fakultatywne potrącenia z wynagrodzenia,
		dopełniające	- potrafi obliczyć koszty pracownika i pracodawcy z tytułu zatrudnienia,	- potrafi wymienić etapy rocznego rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych opierając się na przykładowych danych,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

IV. Państwo i gospodarka finansowa				
1) Pieniądz w gospodarce	Polityka pieniężna państwa. Funkcje i formy pieniądza. Obieg pieniądza w gospodarce rynkowej. Wpływ kursu walut na gospodarkę i handel zagraniczny.	podstawowe		- posługuje się pojęciem pieniądza, siła nabywcza, podaż pieniądza, import, eksport, tabela kursu walut, globalizacja, integracja gospodarcza, - potrafi wymienić funkcje pieniądza, - zna formy pieniądza, - charakteryzuje instrumenty polityki pieniężnej,
		rozszerzające	- rozróżnia rodzaje kart płatniczych,	- zna obieg pieniądza w gospodarce, - wyjaśnia wpływ kursu walut na gospodarkę i handel zagraniczny,
		dopełniające	- podaje przykłady działań antyinflacyjnych państwa,	- wymienia podstawowe zabezpieczenia polskich banknotów, - podaje korzyści płynące z wymiany międzynarodowej dla Polski,

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

2) System bankowy w Polsce	Bank Centralny, banki komercyjne. Fundusze inwestycyjne.	podstawowe		- posługuje się określeniami: Bank Centralny, banki komercyjne, fundusze inwestycyjne, - wymienia podstawowe zadania Banku Centralnego, - zna zadania banków komercyjnych,
		rozszerzające	- porównuje produkty bankowe banków komercyjnych, - wskazuje różne możliwości inwestowania w fundusze,	
		dopełniające		- wskazuje cele krótko- i długoterminowe inwestowania w fundusze inwestycyjne,
3) Kredyty i lokaty bankowe	Rodzaje kredytów. Zabezpieczenie kredytów. Gromadzenie środków na lokatach bankowych.	podstawowe	- porównuje oferty kredytowe i lokaty wybranych banków,	- zna pojęcia: kredyt, pożyczka, lokata, zastaw hipoteczny, - zna rodzaje kredytów i lokat bankowych,
		rozszerzające	- oblicza procent kredytu i lokaty bankowej,	
		dopełniające	- ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

4) Giełda Papierów Wartościowych	Warszawska GPW. Papiery wartościowe. Mechanizm funkcjonowania GPW. Wskaźniki giełdowe.	podstawowe		- posługuje się pojęciami: rynek pierwotny, wtórny, równoległy, hossa, bessa, papiery wartościowe, indeksy giełdowe, - zna podstawowe indeksy giełdowe,
		rozszerzające	- wyjaśnia mechanizm funkcjonowania giełdy na przykładzie GPW,	- wskazuje różnice między różnymi rodzajami papierów wartościowych,
		dopełniające	- dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania,	

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5) Rola państwa w gospodarce rynkowej	Ekonomiczne funkcje państwa. Mierniki wzrostu gospodarczego. Budżet Państwa. Zjawisko recesji i dobrej koniunktury gospodarczej. Zakres ingerencji państwa w gospodarkę. Globalizacja.	podstawowe	- potrafi wskazać źródła informacji o gospodarce, - potrafi wskazać źródła dochodów i kierunki wydatków budżetu państwa,	- posługuje się pojęciami: państwo, gospodarka, interwencjonizm państwowy, PKB, PKN, DN, budżet Państwa, dochody i wydatki budżetowe, deficyt budżetowy, dług publiczny, - wymienia ekonomiczne funkcje państwa, - charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce, - wymienia Centra finansowe i gospodarcze na świecie,
		rozszerzające	- potrafi wskazać instrumenty oddziaływania państwa na gospodarkę, - potrafi wskazać źródła deficytu budżetowego,	- potrafi wymienić przyczyny aktywności państwa w gospodarkę,
		dopełniające	- określa, z jakich rodzajów wydatków budżetowych korzysta Jej/Jego gospodarstwo domowe, - ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski,	

7. Metody sprawdzania osiągnięć ucznia

Przy sprawdzaniu osiągnięć uczniów bieżącą i końcową oceną powinna być objęta nie tylko wiedza, ale głównie postępy w nabywaniu umiejętności. Kryteria oceniania powinny być zawsze podane uczniom przed sprawdzaniem wiedzy i umiejętności bez względu na przyjętą formę oceny. Nauczyciele powinni stosować różnorodne sposoby sprawdzania osiągnięć i oceniania uczniów adekwatne do realizowanych treści i przyjętych metod dydaktycznych. Autorzy programu proponują:

1. Prace pisemne obejmujące wycinki treści programowych, w tym:
 - samodzielne opracowanie notatki z zajęć,
 - opracowanie planu projektu,
 - sporządzanie sprawozdania z realizacji projektu,
 - testy,
 - sprawdziany,
 - ćwiczenia,
 - prace domowe.
2. Kontrola ustna – wykazanie się rozumieniem materiału nauczania, umiejętnością analizowania i interpretowania rzeczywistości gospodarczej, m.in.:
 - wygłoszenie samodzielnie opracowanego referatu,
 - omówienie przebiegu i wyników pracy zespołowej,
 - argumentacja podczas prowadzonej dyskusji,
 - autoprezentacja,
 - referowanie pracy pisemnej, np. zadania domowego,

Podsumowując omawiane propozycje metod oceny założonych osiągnięć uczniów należy podkreślić, że ocena będzie pełniejsza im szerszy będzie zakres sposobów sprawdzania i oceniania. Program stwarza możliwość samooceny ucznia poprzez zamieszczenie

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

w e-podręczniku pytań kontrolnych.

Ze względu na specyfikę programu „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie” warto tworzyć własne sposoby oceniania, podkreślające odmienne podejście do przedmiotu i bardziej motywujące uczniów do pracy. Szczególnie należy podkreślić konieczność oceny wszystkich form aktywności ucznia, zwłaszcza takich jak: wykonywanie projektów (indywidualnych, zespołowych), zaangażowanie w dyskusje, prezentacja grupy i autoprezentacja, tworzenie portfolio zawodowego, udział w konkursach i olimpiadach. Jawność i zasadność przyjętych metod oceniania będą dla ucznia źródłem informacji wspierających jego rozwój.

8. Formułowanie wymagań i warunki uzyskania poszczególnych stopni

Wymagania programowe na poszczególne poziomy (podstawowy, rozszerzający, dopełniający) sformułowane zostały w pkt. 6. „Opis założonych osiągnięć ucznia” z uwzględnieniem trzech typów szkół: liceum ogólnokształcące, technikum, zasadnicza szkoła zawodowa.

Autorzy programu proponują następujące warunki uzyskania poszczególnych ocen, niezależnie od typu szkoły:

Zakres wymagań			Stopień
Podstawowe	Rozszerzające	Dopełniające	
-	-	-	Niedostateczny (1)
Pomimo licznych braków i luk w wiedzy i umiejętnościach uczeń opanował treści podstaw programowych w stopniu pozwalającym na kontynuowanie nauki	-	-	Dopuszczający (2)
+	-	-	Dostateczny (3)
+	+	-	Dobry (4)
+	+	+	Bardzo dobry (5)
Wymagania wykraczające (wiedza i umiejętności wykraczają poza program nauczania realizowany przez nauczyciela)			Celujący (6)

9. Warunki niezbędne do realizacji programu

Autorzy programu **zalecają** realizację przedmiotu **Podstawy przedsiębiorczości** w wymiarze:

- 2 godziny tygodniowo w 1 klasie liceum ogólnokształcącego,
- 2 godziny tygodniowo w 2 klasie technikum,
- 2 godziny tygodniowo w 2 klasie zasadniczej szkoły zawodowej.

Zajęcia lekcyjne **muszą** być prowadzone w pracowni przeznaczonej do nauczania podstaw przedsiębiorczości, wyposażonej w stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu dla każdego ucznia (źródło informacji, narzędzia do wykonywania ćwiczeń), rzutnik i laptop dla nauczyciela, umożliwiające wykorzystanie m.in. prezentacji multimedialnych.

Ważnym elementem wyposażenia pracowni powinna być podręczna biblioteczka, w której powinny się znaleźć:

- e-podręcznik,
- przewodnik dla nauczyciela,
- prasa, np.: „Rzeczpospolita”, „Puls Biznesu”, „Gazeta Prawna”,
- uzupełniająca literatura fachowa,
- komplet bieżących roczników statystycznych,
- wybrane akty prawne (Kodeks pracy, Kodeks cywilny, Kodeks handlowy, Ustawa o działalności gospodarczej, itd.)

Zaleca się podział klasy na grupy, jako warunku stosowania aktywizujących metod nauczania, w tym pracy metodą projektów i symulacji.

Bibliografia:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17)
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. z 10 czerwca 2009 Nr 89 poz. 730).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. z dnia 22 lutego 2012 r., poz. 204)
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.)
5. Rozporządzenie MENiS z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki (Dz.U. z 2002r. Nr 56, poz. 506).
6. Zalecenia Parlamentu Europejskiego i z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE); Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 30.12.2006 L 394/10.
7. Raport UE nt. „Ocena porównawcza w zakresie metod nauczania przedsiębiorczości i ich skuteczności”, Wrocław 2010.
8. Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, nauczycieli przedmiotu „Podstawy przedsiębiorczości”, rodziców uczniów szkół ponadgimnazjalnych, studentów i przedsiębiorców

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

w październiku i listopadzie 2010 r. na terenie woj. dolnośląskiego dotyczących diagnozy potrzeb w zakresie podstawy programowej Podstawy przedsiębiorczości oraz wykorzystywanych na lekcjach z tego przedmiotu metod dydaktycznych, środków dydaktycznych i działań dodatkowych.

9. Raport „Ocena wad i braków obecnego programu nauczania Podstaw przedsiębiorczości” dr Janusz Marek Lichtarski, dr hab. Ewa Stańczyk - Hugiet, dr Marek Wąsowicz, Wrocław 2010,

